

मनू म्हसीकेगु गय् ? (लेख--संग्रह)

लेखक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

रत्नसुन्दर शाक्य

“परियत्ति सद्धम्मपालक”

Dhamma.Digital

प्रकाशक

श्रीमती पञ्चमाया बज्राचार्य

शेक्तराज बज्राचार्य

दिव्यराज बज्राचार्य

विक्रमराज बज्राचार्य

मनू म्हसीकेगु गय् ? (लेख--संग्रह)

लेखक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

रत्नसुन्दर शाक्य

“परियत्ति सद्धम्मपालक”

Dhamma Digital

प्रकाशक

श्रीमती पञ्चमाया बज्राचार्य

शेक्तराज बज्राचार्य

दिव्यराज बज्राचार्य

विक्रमराज बज्राचार्य

प्रकाशकः—

श्रीमती पञ्चमाया बज्राचार्य
शेक्तराज बज्राचार्य
दिव्यराज बज्राचार्य
विक्रमराज बज्राचार्य
इताच्छे, स्वपः

बु. सं.— २५३७

बि. सं.— २०५०

ने. सं.— १११३

इ. सं.— १९९३

प्रथम संस्करण— १००० प्रति

मुद्रकः—

शारदा प्रिन्टिङ्ग प्रेस

न्हूसाल, धर्मपथ

पो. ब. नं. ३४९६, काठमाडौं

फोन नं.:— २२२५२७

निगू शब्द

प्रस्तुत सफूचा जिगु स्वीदँ व पीदँ ह्यासा “धर्मोदय” पत्रिकाय् छापे जुइ धूंकूगु लेखत मुनाः पिहाँ वोगु खः । लेखत पुलां जूसां खँ वांलाः तायाः व ज्ञानया खँ जूगुलि प्रकाशकतय् योताःगुलि सफूया रूपय् हानं पिहाँवल तर थुगु सफूया रूपय् पिहाँ वयाच्चंगुया श्रेयला ख्वपया नां जायावै-च्वह्य युवा लेखक श्री रत्नसुन्दर शाक्ययात दु । वस्पोलं पुलांगु ‘धर्मोदय’ पत्रिका मुं कामतःगु जूसा अले वस्पोलं सम्पादन याना मव्यूगु जूसा थुगु लेख संग्रह सफूचा पिहाँ मवैगु खै । पीदँ ह्यापा थह्यं च्वयातयागु खँ थःत हे न्हू थें च्वनावन उकिं भाजु रत्नसुन्दर यात धन्यवाद मव्युसें च्वने मफु । थुगु सफुति जितः लेखक याना व्यूगु “धर्मोदय” पत्रिका धयागु खँ नं लुमंका बिल ।

थुगु सफूचा दिवंगत जुया बिज्याह्य ख्वपया लालबज्र वज्राचार्यया पुण्यस्मृतिस (गुण लुमंकाः) छापेयानाबिज्याः पिं श्रीमती पञ्चमाया वज्राचार्य, काय्पि श्री शेक्तराज, दिव्यराज व विक्रमराज वज्राचार्यपिनिप्रति कृतज्ञ जुया ।

(क)

थुकथं दिवंगत जूपिनि पुण्यस्मृतिस धमं व जानया सफू छापे
यानाः इना बीगु नं छगू शुद्धगु अद्धखः । वसपोलपित हानं
छकः भिन्तुना दु ।

संधाराम

ढल्को, क्षेत्रपाटी

१ आषाढ, २०५०

-भिक्षु अश्वघोष

(४)

थःगु खँ

नेपाः या बौद्ध जगतय भिक्षु अश्वघोषयात ह्यमस्यूपि ध नां मन्यपि शायद हे जक दइ । अथेहे वसपोलया व्यावहारिक उपदेशशैली (सफू) मब्बपि व मन्यपि (उपदेश) नं शायद हे जक जुइ । थन ह्यापां वसपोलया संक्षिप्त परिचय छकःनि न्ह्यब्वये-

वसपोल वि सं. १९८३ सालया जेष्ठ (जून, १९२६) महिनाय यलया वकुबहालय् ब्वा चन्द्रज्योति शाक्य व मां लक्ष्मीमाया शाक्यया चीधीह्य काय् जुयाः जन्म ज्याबिज्याः म्ह खः । वसपोलयात वात्यकालनिसे घामिक प्रभाव लाःगु खनेदु गुकिया श्रेय वसपोलया मांयात दु ।

विशेष यानाः वसपोलया मांयागु प्रेरणां वसपोल भन्ते (ह्यापाया नां-बुद्धरत्न शाक्य) पूज्य धर्मा लोक भन्ते (वि. सं. १९४७-२०२४) व अमृतानन्द भन्ते (वि. सं. १९७५-२०४७) या सत्संगय् लाःवगु फलस्वरूप अमृतानन्द भन्तेन थम्हंहे वसपोल (बुद्धरत्न) यात कुशीनगर व्वनायकाः ऊ. चन्द्रमणि महास्थविर (सन् १८७६-१९७२) या पाखें श्राम

(ग)

गोर याका बिज्यात, नां-श्रामगोर अश्वघोष तःगु जुल ।
श्व सन् १९४४, जनवरी महिनाया खँ खः ।

श्रामगोर जुयाः गूलिचां मदुवं पूज्य भिक्षु महानाम
(मानन्दकुटी विहारय् बिज्यानाचवंम्ह) या सहयोगं वसपोल
भारतया भिक्षु घर्मरक्षित (सन् १९२३-७७) नापं श्रीलं-
काय् बुद्ध-घर्म अध्ययनया निरिति बिज्यात ।

वसपोल श्रामगोर जुयाः श्रीलंकाय् बिज्याना-चवंबले
हे थुखे नेपालय् स्थविरवादी भन्तेपित जूद्ध शमशेरया सर-
कारं पित्युंगु, सारनाथय् “घर्मोदय सभा” स्थापना जूगु
प्रादि खवर न्यना बिज्याःगु जुल । “घर्मोदय” पत्रिका
प्रकाशन जूगु सन्दर्भया लुमन्ति वसपोलं उल्लेख याना तःगु
दु-

“सुखया ल्यू ल्यू दुःख नं, दुःखया ल्यू ल्यू सुख नं वइ’
प्राथं अकस्मात् छन्हु जितः पिउनं पत्रिका छगू बियावन ।
पोला स्वया श्री स्वयम्भूया चित्र दुगु ‘घर्मोदय’ पत्रिका ।
(वर्ष-१, अङ्क-१) काचा काचां प्वीकास्वयां ब्याकं नेपाल
भाषायागु लेखत जक खने दयावल । गनं छगू पृष्ठय् (भिक्षु
अमृतानन्दया- ‘जीवनया परमार्थ व बौद्धदर्शन’ लेखस) -
श्री ३ पद्म शमशेर जुजुया कृपां प्राः नेपालय् अनेक पब्लिक
स्कूल नं खोले जुल. . . नेवाःभाय्या सफूत नं छापे याये
जिल. . . जफत जुयाचवंगु ज्ञानमाला सफू नं लित बिल. . .
घंगु इत्यादि समाचार नं खना । तुरन्त श्व शुभ समाचार
पासापिन्त कना ।’

(‘घर्मोदय’, वर्ष-१, अङ्क-५)

(घ)

थुकथं श्रामणोर अश्वघोष श्रीलंकाय् विज्याना चवंदले
 भारतया कालिम्पोङ्गं भिक्षु अनिरुद्ध व भिक्षु महानाम
 'कोविद' या सम्पादनय् 'धर्मोदय' पत्रिका प्रकाशन शुभारम्भ
 जूगु खः गुकिया ह्लापांगु अंक कौलाथ्व, ने. सं. १०६७
 (अक्टोवर, १९४७) या खः ।

अलेला वसपोलं (श्रामणोर अश्वघोष) नं चवयेगु शुरु
 यानाविज्यात । वसपोलया ह्लापांगु लेख "श्रीलंका व परि-
 वेण" खः, गुगु 'धर्मोदय' वर्ष-१, अङ्क-५ स प्रकाशित
 जल । चवययागु खँ थुगु शीर्षकय् हे उल्लेख जूगु खः ।
 सफलताया चि खः- वसपोलयात थुगु लेखस 'धर्मोदय
 पुरस्कार' नं प्राप्त जूगु दु ।

थुगु सफुलिइ प्रस्तुत जूगु ह्लापांगु लेख "समार दुःख-
 या छे" खः- वसपोलया श्रामणोर कालया अन्तिम लेख खः
 गुकिया अन्त (४ पेज) य् प्रुफया गलित वर्ष-२ जुइमाः-
 थ य् वर्ष ८ जुयाचवन थुको बवमिपिके क्षमा पवना चवना ।
 थुगु लेख 'धर्मोदय' पत्रिकाय् प्रकाशित जूगु निला लिपा १
 मई १९४६ स वसपोल श्रीलंकाया दक्षिण भागय् लाना-
 च्वंगु ^{मातरया} महामन्तिन्द परिवेणया प्रधानाचार्य एवं संघ-
 नायक भिक्षु धर्मकीर्ति श्री धर्मावास नायक महास्थविर
 (सन् १८८८-१९४६) या उपाध्यायत्वय् उपसम्पन्न जुयाः
 "भिक्षु अश्वघोष" जुया विज्यात ।

श्रीलंकाय् च्यादँ चवनाः पालिसाहित्य नापं मेमेगु
 साहित्य नं मध्ययन याये धुंकाः वसपोल "अग्रश्रावक धातु

स्वागत समिति' पाखें प्राप्त पत्रानुसार नेपाः विज्यायत श्रीलङ्का द्वीप तोता विज्यात । वसपोल नापं श्रामणेर कुमार काश्यप (प्रव्रजित-१९९९ साल) नं नेपाः विज्याःगु खः ।

वसपोलपि नेपालय् छुं महिना च्वनाः हानं श्रीलंकायतुं ल्याहां विज्यात । थुगु पटकय् दच्छिति जक च्वनाः भिक्षु अश्वघोष भारतय् लिहां विज्यात । वसपोल भारतया वाराणसी व सारनाथय् च्वनाः एस एल. सी. निसें बी. ए. तक्क ब्वनाविज्याःगु खः । अफशोच ! थुगु भवघिया, दुने (सारनाथय् विज्यानाच्वंवेले) वसपोलया मां लक्ष्मीमाया शाक्य १५ फरवरी १९५३ (फागुण, २००६ साल) कुन्हु ध्व संसार त्वःता विज्यात ।

उकि वसपोल अप्रिल महिनाय् सारनाथ नेपाः विज्यात । थुवलेनिसें वसपोल पूर्णरूपं नेपालय् च्वना घमंप्रचारयाः ज्याय् सलग्न जुया विज्यात ।

अफशोच ! वसपोलयात संन् १९५९ स. टी. बी. (क्षयरोग) ल्वय् जुल । नेपालय् वासः याना तालेमलाङ्गु सीकाः (खंका) I. U. S. Sanatorium, Peking अर्थात् अन्तर्राष्ट्रिय विद्यार्थी संधया स्वास्थ्यनिवास, पेकिङ्ग स उपचारार्थं थ्यंकः विज्यात, थुक्किया वारय् वसपोल अलग्ग "पेकिङ्ग स्वास्थ्यनिवास" धैगु सफू हे ब्वया विज्याःगु दु ।

चीनं स्वस्थ रूपय् ल्याहां विज्यायेधुं काः अःगु विशिष्ट

(ब)

शैली धर्मप्रचारया ज्याः याना विज्यात । नेपाःया आपालं
गां-गामय् नगरं-नगरय् चारिका यानाः स्थानीय मनूतयूत
धर्मया अबबोध याका विज्यात ।

वसपोल विभिन्न सभा-सम्मेलन आदि अन्तर्गत दक्षिण
पूर्व एशियाया तःगुमच्छि देशय् नं भ्रमण याना विज्याये
धुं कूह्य खः अभू यूरोपया जर्मनय् नं. . . ।

पालि भाषा, ध्यान-भावना, बृहया व्यावहारिक उप-
देश आदि अनेकौ विषययात कयाः आपालं सफू चवया
विज्यायेधुं कूह्य, वसपोल पत्रकारिताया क्षेत्रय् नं तःधंगु
योगदान बिया विज्यामह खः । “आनन्द भूमि” व “धर्म-
कीर्ति” मासिक पत्रिकाया प्रधान-सम्पादक व व्यवस्थापक
आदि नं जुयाविज्यामह खः ।

वि. सं. २०३५ सालया फागुन-चैत्र महिनापाखे “गृही
विनय’ सफूया आधार कयाः ‘पासा’ शीर्षक तथाः कविता
छत्रु चवयाः वसपोलयात बीयंका, आशाला मदु प्रकाशित
जुइगु ।

जितः बांलाक लुमंनि, वनेपाय् २०३६ साल (बु. सं.
२५२३) या वैशाख पूर्णिमां कन्हेकुन्हु जात्रा स्वःबनागु ।
ध्यानकुटो विहारय् छक्कवनं वना । वसपोलं- छंगुः कविता
छापय् जूगु दु धका “आनन्द भूमि” वर्ष-७, अङ्क-१
(वैशाख, २०३६)या पत्रिका छगू बिया विज्यात, थःगु नां
पत्रिकाय् प्रकाशित जूगु थ्व हे जिगु ह्लापांगु अवसर खः ।
लिपा क्रमशः थमहं चवयायंकागु प्रत्येक लेखत वसपोलं

(छ)

“मानन्दभूमि” व “धर्मकोटि” पत्रिकाय् प्रकाशित याना
विज्यात । उकिं जि तप्यंक घाय्मा- जितः लेखक याना
ब्यूगु वसपोलं ।

थीं वसपोलया गुण लुमंकाः थम्हं फुगु ज्याः याना
विया च्वना । थुकी च्वंगु फुवकं लेख वसपोलं जि जन्म
(जनवरी, १९६१) जुइन्ह्यहे च्वयातया विज्यागु खः अर्थात्
जि स्वया थकालिगु खः ।

थुगु सफू ब्वमिपिनि ह्लाःतय् थ्यकेगु भार कयाविज्याः
पि आजि फूचमाया बज्राचार्य नापं वसपोलया सुपुत्रपि
शेक्तराज बज्राचार्य, दिव्यराज बज्राचार्य व विक्रमराज
बज्राचार्यपित दुनुगलंसिं भिन्तुना !

थुगु पुण्यया प्रभावे दिवंगत जुया विज्याम्ह वाज्या
लालबज्र बज्राचार्यया निर्वाण लाभ हेतु जुइमा धंगु मनं
तुना । अस्तु ।

Dhamma.Digital

३ आषाढ, २०१०

बालाछ

स्वप

-रत्नसुन्दर शाक्य

(ज)

स्व. लालबज्र बज्राचार्य
(वि. सं. १९६५-२०४६)

प्रकाशकीय

“दानञ्च धम्म चरिया च. . .” धैगु तथागत बुद्धया शिक्षा मानवमात्रया कल्याण (उन्नति) या लागी अत्यावश्यक जू । थ्वहे चिन्तनयात साकार रूप वियेत जिमिसं थ्व चिकिचाधंगु सफू छ्गू प्रकाशित यानाच्चवना । थुगु सफू ववनाः सुं छ्महसिनं जक जूसां बुद्धया शिक्षापदयात अवबोध यानाकाल धाःसा जिपिं तस्सकं गौरवान्वित जुइ ।

जिमिसं थ्व शुभ-कार्यं जिमि पूज्य अबु लालबज्र बज्राचार्यया लुमन्तिस यानाच्चवनागु खः । वसपोल २४ जेष्ठ २०४६ कुन्हु हे थ्व लोकं प्रस्थान जुया विज्यायेधुं कल, उकि आः वसपोलया स्मृति जक ल्यंदनि ।

वसपोल बज्राचार्य कुल्य जन्मजुया थुकिया हे विभिन्न संस्कार्य चवनाः ब्वलंमह खः । अथेनं वसपाल स्थविरवादी भिक्षु, अनागारिकापिं खनिबले श्रद्धापूर्वकं (विना पूर्वाग्रह) हे छ्यं ववछू । वसपोलं इलय्ब्यलय् भिक्षुसंघपित, महायानी एवं बज्रयानी गुरुजुपित्तन भोजनादि दान यायेगु, याकेगु प्रोत्साहन वियाच्चवनी । वसपोल मान्यवरपिं विज्याइ-

(झ)

बले वसपोलपिसं बियाविज्याइगु धर्मोपदेशयात ध्यानपूर्वकं
न्यनाच्चवनी, थत्त घट् लगय् जूगु खँ वैबलेला घायेमाःगु हे
मख्त ।

जिमिसं वसपोलया लुमन्ति थुगु पुण्यकार्यं यानागुया
प्रभावं वसपोल न्ह्याथाय् जन्मजुयाच्चवंगु जूसां सुख-शान्ति
लाभ जइमा धैगु कमनायासें “प्रकाशकीय शब्द” थनसं
क्वचायेका च्वना ।

५ प्रसार, २०५०

—शेक्तराज बज्राचार्य

—दिव्यराज बज्राचार्य
व

—विक्रमराज बज्राचार्य

Dhamma Digital

(३)

धलः--पौ

निगू शब्द	क
थःगु खँ	ग
प्रकाशकीय	झ
१) संसार दुःखया छेँ खः	१
२) परार्थचर्या	५
३) समाज व भिक्षु जीवन	६
४) प्रीतिमय जीवन	१६
५) बौद्ध सभ्यत्वया मां-लुम्बिनी	२२
६) अग्रश्रावक-अस्थिघातु यात्रा	२७
७) जि यःगु सफू	३२
८) मनू म्हसीकेगु गय् ?	३६
९) बुद्ध-सन्देश	४३
१०) बौद्ध धर्मया छुं विशेषता	५०

(ट)

संसार दुःखया छे खः

संसारे जन्म जुल घाय्वं नाना प्रकारया दुःख ज्वीगु ।
न्हाथे हे घनपक्षि जुया जन्म जुसां, जुजु घाय्का च्वंसां, नाना
प्रकारया दुःख ज्वीगु सकसिनं सिया च्वंगु दई हानं खनाच्वंगु
नं दई ।

संसारे जन्म जुल घाय्वं बुढा ज्वीगु, रोगं थीगु, योपि
ब योगु तोता सिना वने मालिगु, सित घाय्वं थःथितिपित
आपालं शोकसन्ताप ज्वीगु-दुःख खः । प्रिय मित्रपि नाप
बाया च्वने मालिगु व मयोपि नाप ह्वना च्वने मालिगु दुःख
खः । इच्छा यानागु वस्तु प्राप्त मज्वीगु गुगु खः, व नं दुःख
खः । संक्षेपं (पञ्चुपादानकखन्धा) पञ्चस्कन्ध हे दुःख खः ।

भी शास्तां भ्राजा जुया बिज्यागु दु- जाति पि दुक्खा,
जरा पि दुक्खा, व्याधि पि दुक्खो, मरणम्पि दुक्खं, अप्पि-
येहि सम्पयागो दुक्खो, पियेहि विप्पयोगो दुक्खो, यम्पिच्छनं
लभति तम्पि दुक्खं संखित्तं न पञ्चुपादानकखन्धा दुक्खा ।

थुगु प्रकारं सकल सत्त्वपित दुःख जुया च्वंगु कारण जा
सकसिगुं दृष्टि खना च्वंगु दई । जन्म जुया बुढा जुल घाय्वं
थःम्ह काय् म्हाय्पिति नं स्वे मय्या वइगु, सुना नं बांलाक

बिचा मयाद्ग । छुं छगू ज्या स्थन घाय्वं काय्, म्हाय्, भम-
 चातय्सं नं बोवीका च्वनेमालिगु । घाःघाःथे सहयाना च्वने
 मालिगु-गुलि जक दुःख-थःह्यं पालन-पोषण याना त्यापि
 काय् म्हाय्पिनिगु नाना प्रकारया तं स्वेमालिगु । उकिं बुढा
 ज्वीगु दुःख ।

सदा नं ल्याय्म्ह जुया च्वोसा गुलित सुख ज्वी खइ ।
 हानं रोगं कय्का च्वने मालिगु, रोग जुल घाय्वं थःगु चित्त-
 यात शान्त मज्वीगु, मेपिन्त नं कष्ट बी मालिगु,
 नाना प्रकारया सन्तापं प्वीका च्वने मालिगु । उकिं रोग नं
 दुःख खः ।

संसारे हानं जन्म जुया घका थःगु इच्छानुसार म्वाय्
 मद्गु तचोगु दुःख खः । सकलें सिना वने मानिगु । गुलि
 मचाबले सीगु । गुलि ल्याय्म्ह बले सीगु । गुलि बुढा ज्वीका
 सीगु । याकः काय् सित घाय्वं, थःत योम्ह पासा सित
 घाय्वं वथे थःम्ह योम्ह मिसा सित घाय्वं गपाय्चवोगु दुःख
 ज्वीगु । नुगपा दाया विलाप याना च्वनिगु । गुलि गुलि
 सीम्ह नाप वने घका 'जितः जक छाय् तोता वनागु' घका
 ख्वइगु । उकिं मरण नं दुःख खः ।

गुलि गुलिसित न्हापायागु पापकर्मं थुगु जन्मे, जन्म जूसें
 निसें दुःख जक ज्वीगु । वया मती थथे लुई- "थथे म्वाना
 च्वनेया सिनं सिना वंसा गुलित ज्यू खे" । मेपिनिगु दुःख
 खनीगु बखते खंम्हसिया मने नं दुःखः व संवेग ज्वीफु ।

संसारे गुलि प्राणीपि जन्म जुया च्वंगु दु, उकि मध्ये मनुष्य जुया जन्म कायगु उत्तम । छाया धाःसा-मनुष्य धयापि विचारवानपि खः हानं इपि ज्ञानशक्ति बःलापि नं खः ।

थुगु प्रकारं दुःख जुया च्वंगु संसार सागरं तरे ज्या वनेत मनुष्य जन्मं जक फु । तर खेद खः कि संसारे आपा मनूत मिथ्या दृष्टि लाना च्वन । नाना अकुशल कर्म याना भन् भन् दुःख ज्वीगु लें वना च्वन । थुजागु दुःखरूपि संसारे चाचाहिला थौतक नं दुःखं छुटे जूगु मखु ।

आः हानं भीपि मनुष्य चोलाय जन्म जूवय् धुन । गृक्कियात थाकुगु दुःख रूपि संसारं तरे ज्वीगु दोंगा धाई । थुजागु दोंकाचा दय् धुंका नं तरे ज्या मवसे च्वनेगु बुद्धि-मानी मखु । उकि स्मृति (होश) तया च्वने माल । मखुसा हानं बिचे दुत्रे जुया नाश जुई ।

भी शास्ता भगवान् बुद्ध, थजागु दुःखरूपि संसारं पार जुयेत व सकल सत्त्वप्राणीपित दुःखं मुक्त याय्त थःगु चक्रवत्ती राज्य-सम्पत्ति कला, काय्, माँ-वौपि आदि त्याग याना भिक्षु जुया विज्यात । खुदं तक नाना प्रकारया दुष्कर चर्या याना, मार धाक्कोसित दशपारमिता रूपि शस्त्रं नाश याना अत्यन्त उत्तमगु सर्वज्ञ ज्ञान (बोधिज्ञान) अवबोध याना विज्यात । सकल सत्त्वपित नं दुःखसागरं मुक्त याय्या लागी छगू जक मार्ग आज्ञा दय्का विज्यात-आर्य अष्टांगिक मार्ग । थ्व हे मार्ग आपालं प्राणीपित दुःखं मुक्त नं याना विज्यात । भीपि नं व दुःखसागरं तरे ज्वीगु मार्ग वने माल ।

संसार सर्वप्रकारं दुःखया छ्ये खः । एके संसार पार एवीगु
हे परम सुख खः । थुकियात हे निर्वाण धाई । सकसिनं
निर्वाण प्राप्त याय्गु । प्रयत्न दाय् माल । रकल प्राणीया
जय ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-८, अङ्क-४ (फरवरी, १९४९)

परार्थचर्या

परार्थचर्या घयागु मेपिनि हितया लागी याय्गु ज्या खः । परोपकार खः । श्व चर्या साप असलगु खः । बुद्धत्व प्रार्थना याइपि बोधसत्वपिनि ज्या नं श्व हे खः । श्व हे चर्या पुरे जुल धायवन्तिनि बुद्ध ज्वीगु । ततः धं ज्वीपिनि चर्या नं श्व हे खः । जीवनयात च्वे श्वके पइगुया लंपु नं श्व हे खः ।

श्रुष्टिया उभानपाखे छको ध्यान तथा रदल घाःसा च्हापाखें नं भीत परार्थचर्याया ह्याय्कं वयना च्वगु दु । निर्जीव घासं नाप थःत मेपिसं नकाः उपकार याना च्वन । कतःया लागी सिमां फल-फूल सय्का च्वन । फल मसःगु सिमां तान्वय्का बपि प्राणीपित किचः बिया सिचुका च्वन । भंगः पक्षीतय्त निरवार्थभावं बास बिया च्वन । अनगिन्ति प्राणीपित पालन याना च्वन ।

लखं कतकिया प्यास मदय्का प्राण रक्षा याना च्वन । छयासं मच्च्वसे निर्मल जुया सकसियालागी खुसि बाः वना च्वन । तद्ध-चिकिधं व थीत्यो-थीमत्यो घयागु भेद-भाव भतिचा नं मतःसे समभाव वयना मलीन प्राणीपित निर्मल

यायत् तयार जुया च्वन । थुकथं विचार याना स्वसा प्रकृति
देवतां भोत गुलि परार्थया प्रेरणा विया च्वन ।

निर्जीव बस्तु परोपकार याःथें सजीव प्राणीपिस न
याः । गुपित भीस मनू स्वया न क्वेयापि घका धाय्गु खः,
उपि पशु-पक्षीतेसं न परोपकार याः । इमि परोपकार भन
शुद्ध । इमिके छल-कपट मदु । इमिस कर्तव्ययात क्वात्तुक
ज्वं । पशुतमध्य खिचातेगु गुण जगद्व्यापि । मालिकया लागी
खिचां थःगु प्राण न ब्यू । मालिकया रक्षाया लागी थः पाः
च्वना च्वनी । सातेसं थःगु दुरु त्वंका च्वन । दोहँतेस बुँज्या
याना च्वन । हरएक पशुतेस परापकार मयाःसां अपकारनि
सुयातं मयाः । न इमिस दयागुं थ्वयागुं चुगलि याना वयात
थ्वयात स्यकः जू ।

मनूत पशुत स्वया ज्ञान बुद्धि दुपि प्राणीपि खः । उकि
मनूनसें परार्थचर्या बाँलाक याय् फय्के माः । विशेष याना
अशरण प्राणोपित कीस दया क्यने फय्केमाः । किन्तु मानव
समाजे थुकिया विपरोत, निःस्वार्थभाव मदुपि ब आत्मार्थ-
कामीपि जक आपा खने दु । मेपित हित हे याःसां अन्य
प्राणीपिकेथें शुद्ध भाव मदु । न्ह्यागुलीसं स्वार्थभाव जा ।
'थःगु कारणे कतपित कष्ट मज्जोमा'-घयःगु बाधिसत्वपिनि
आदर्श बाक्यया मःखतं 'थःगु कारणे मेपित न्ह्याग्गु याःसां
छु ज्वी' घाइपि दु । गनं गन जा धर्मया नाता तया त्यो-
मत्यो, खः-मखु विचार याय्गुयात थाय् स्मेत मदय्का तल ।
कल्पनायात मुक्षित मदु । जिपि बोधिसत्वया चर्यास च्वनापि

अथवा जिपि दके च्वेयगु तहले थ्यंप्पि, जिमिसं न्ह्याग्गु याःसां
 ल्याः मद्दु घका घाइप्पि न दु। वास्तवे थ्व ज्या परार्थचर्या मजू।
 खः मखु छको मनुष्यया विचारं विचार याना स्वयं योग्य।
 परार्थचर्याया हा हे दया व करुणा खः। दया व
 करुणा नं कदाचित्तं कतःयात अहित व हिंसा याई मखु।
 निर्दयता व क्रूरतां हे जक परयात हिंसादि याई। थ्व खेद
 खः कि भीथाय् भयं नं हे दयापूर्वकं प्राणीयात हिंसापूजा याना
 इमित्त्वं स्वर्गं छ्वय्यग्गु घाइप्पि दनि। यदि हिंसा-पूजा द्वारा
 अशरणं प्राणीयात स्वर्गं छ्वय्यप्फुसा, भीप्पि जक दुःखसिया
 ल्यना च्वनेमं छाया ? हरएक नखःपत्तिं भीसं प्राणीया प्राण
 मकाःगु दर्ई मखु। विशेष याना 'मोहनि' वल घाय्वं दोलंदो
 म्ये, दुगु, ह्यं, खा आदि अशरणं प्राणीया प्राण काइगु।
 थुगु ज्या-खं द्वारा भिद्यो खुशी जुल घका थः गपायच्च खुशी
 ज्वीगु ! मोहनिया अष्टमी, स्याकु-त्याकुखनु ज्वीगु असह्य
 प्राणी-पूजायात सुं अपक्षपाती तथा सत्य उपामकतेसं सहयोग
 वी फइ मखु। अकिं कीथाय् खाचातेसं "पापी नखः गुबले
 वई" घका घाइगु।

मोहनि अं तद्धं क माने याइगु नखः मेगु नं छगू दु। उकियात
 'द्यू-पूजा' घाई। थ्व पूजायात दुगु निम्ह मद्यकं मगाः।
 घात्थे घाल घाःसा थ्व जा द्यू-पूजा मखु ज्यू-पूजा घका जुया
 च्वन। मेमेथाय् गय्मस्यु, जिमिथाय् येलेनि द्यू-पूजाय् ज्यू
 मकासे मगाः।

जि स्वयंबले थुगु विषये भीसं छको बांलाक विचार
 याना स्वय्यग्गु उचित। मनुष्यया प्रज्ञा केवल कवाव दय्का

नयत् मखु, लोकया विभिन्न विषये भि-मभि, खः-मखु परी-
क्षण यायत् खः । प्राणीया प्राण कया इमित मोक्ष वा स्वर्गे
छवय् घयागु खँ बौद्ध धर्मो गनसं दुगु मखु, न हिन्दू धर्मो हे
दई । हिन्दू व बौद्ध धर्मया खँ जा छखँ तयादिसँ मुस्मां धर्म
थुजागु स्वार्थ पूर्णागु अन्धविश्वास मदु । अहिंसा व सत्व-
करुणाया शस्त्र ज्वना स्वर्गीय महात्मा गांधीं भारतयालागी
गुजागुसम्म याःगु खः, व जा पाठकपित कनेमाःगु मखु ।

मनूते परमार्थ परार्थचर्या ज्जामाः । गुलितक महापुरुष-
पि न्हापा जुया वन, इपि व्याक्क परार्थचर्यास च्वना हे
जुया वन । लिपा ज्वीपि नं थुकी हे च्वना जुई । आः जुया
च्वपि नं थुकी हे च्वना जुया च्वन । भीगु जीवन हे परार्थया
लागी खः अकिं शास्त्र धाःगु-

परोपकाराय फलन्ति वृक्षा,

परोपकाराय बहन्ति नद्यः,

परोपकाराय दुहन्ति गावः,

परोपकारार्थमिदं शरीरम् ।

परार्थचर्या व दया करुणाया लँप्वी मवंम्ह सुं बोधि-
सत्त्व वा सुं सुधारकं नं लोकयात शान्ति वी फइ मखु ।
परोपकारया भाव मती मतय्कं भीसं न थःगु धर्म, न देश,
न जाति, न भाषा, न साहित्यया रक्षा व सुधार याय् फई ।
अतएव हरएक शान्तिप्रमी सज्जनतेसं जीवनया लक्ष परार्थ-
चर्यापिख स्वका दीमाः । थव हे भीत कल्याणकर खः ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-२, अङ्क-१२ (सेप्टेम्बर, १९४६)

समाज व भिक्षु जीवन

समाज व भिक्षु जीवनया बारे निगू खँ च्वय्गु मती तयागु कारण थ्व कि, भिक्षु जीवने थाय् थासेयागु चाल चलनं गुलित प्रभाव च्ववँ, हानं भिक्षु जीवनं नं समाजया चाला-बालायात गुलित प्रभावित व हेर-फेर या: खनि घयागु खँ स्वय्त ख: । थ्व ला थौं सकसिनं छप्वाम्हुतुं थें घयाच्वंगु खँ ख: कि समाज यात ल्वेक ज्वीमा: । अथेसा थ्वनंला घाय्-मा:गु खँ ख: कि थ:त ल्वेक समाजनं दय्केमा: । वास्तव्य समाज दय्किपि हे मनू मखुला ? अतएव थ्व निगुली पर-स्पर प्रभाव मदु घाय् मज्यू । दृष्टान्त कयास्वत घा:सा गथें कि भगवान् बुद्धया पालाय् दुपि भिक्षुपिनि जीवन व आ: दुपि भिक्षुपिनि जीवन । थ्व निगुली आकाश व पाताल थें पा:गु खने मदुगु मखु । उवले थें ला आ: यागु समाज नं मखु, न अबले थें आ: भिक्षुपि हे ज्वीफै ! उकिं ला भगवान् बुद्ध दय्का विज्यागु नियम कालानुरूप गोगुमछि अरक्ष्य जुया वल । फुसाला ब्यावक हे शुद्धज्वीक रक्षा याय्मा:गु सत्य ख: । तर जि च्वे कनेहे धुन कि समाजया चाल-चलनं नं जीवने प्रभावित या: धका ।

थथेला स्वयं भगवान् विज्याना चवं वले नं जूगु खँ
 यवव दु । गथे कि उगु ब्रखतया आर्थिक व समाजया घःचा
 हिलावलिसे, काल व देसया अनुसार यथायोग्य परिवर्तन
 भिक्षु जीवने खनेदया वोगु खँ विनय-पिटक स्वेबले खनेदु ।
 भगवान्या पालाय न्हापालाक भिक्षुपित चीवर पुनेगु नियम,
 मनूतेसं बांछ्वयातःगु कापत मुंकाः कुचा कुचा ह्वनाः पुनेगु
 यानातःगु । अथेहे पुनानं चवंगु । लिपा जीवक घयाम्ह उपा-
 सकं निवेदन या.गुया फलस्वरूप (श्रद्धालु) गृहस्थतेसं वीगु
 चीवर पुने ज्यूगु, दान काय्ज्यूगु शिक्षापद दय्का विज्यात ।
 थथे न्हापायागु क्रम ह्यूगुलि श्रद्धालु उपासकतेसं आपालं
 चीवर दान बिल । लिपाला चीवर दान वित भिक्षुपि हे
 मगाना वन । थथे जूसैलि दान बी घका हःगु चीवर थः-
 थःम्हं तुं लित यंकल । मन विस्मात यात । अनं लिपा
 चीवर भार काईम्ह भिक्षु छम्ह अलग्ग तया विल । चीवर
 भार काईम्ह ला दत, किन्तु चीवर तय्गु थाय् निश्चित
 मदया उखें थुखें चीवर तल । गुलि गुलि चीवर चनावन ।
 गुलि छुं नल । गुलि कुमिचां नल । अले चीवर- बांलाक
 विचायाना तईम्ह भिक्षु छम्ह नियुक्त यात । अनंलिपा चीवर
 तय्त भण्डार छगू नं दय्का हय्माल । भण्डारे क्रमशः चीवर
 जायावोवले चीवर इनाकाय् थाक्या बल । भेद जुल, ल्वापु
 जुल । अकि चीवर भाजक (चीवर इना बीम्ह) छम्ह नं
 दय्के माल । थुगु प्रकारं चीवरछताया बारे हे आपालं
 आपा शिक्षापद दय्का विज्यायमाल । न्हापालाक पांशुकूल

चीवरया नियम दुगु थासे लिपा उपासकते प्रार्थनां यानाः
 आर्थिक तत्र पाना वोसेलि वारम्वार शिक्षापद दय्के माःगु
 आवश्यकता खने दत । गनं गनंला अवस्थायात ल्वेक शिक्षा-
 पद हीके मालावंगु खँ विनय ग्रन्थे थासे थासे खनेदु । यथा
 'गण भोजन शिक्षापद' अवस्थानुसार न्हेकोतक नं अनुप्रज्ञप्ति
 याना विज्यागु दु । थयेहे थपाय्मतं ल्वेक शिक्षापद फरेयाना
 तःगु नं विनयले खने दु ।

भगवान बुद्धं न्हापांः दय्का विज्यागु शिक्षापदानुसार
 उपसम्पदा (भिक्षु छवीगु) याय्त भिक्षुपि भिम्हमाः । छ्यंगू
 छपा सिबे रूपो दुगु थुजागु लाकां (चप्पल) न्ह्याय् मज्यू ।
 हानं बाःछि छकोजक मोल्ह्वी माः । थुजागु शिक्षापद दय्क
 दय्कनं छन्हूया दिने महाकच्चायन महास्थावरया शिष्य सोण
 भिक्षुं, अवन्ति गामं वयाः, भगवानयाके थथे प्रार्थना य तः—

“भन्ते ! अवन्ति जनपदे भिक्षुपि साब म्हः माले थाकु
 (नेपाले थें) । उकिं उगु प्रदेशे कम भिक्षुपिसं उपसम्पदा
 प्राय्ज्यूगु आज्ञा दय्का विज्याय्माल । अवन्ति जनपदे बँ
 साव छाः (ककंस) अकिं छ्यंगू वःला आपा दुगु लाकाँ
 न्ह्याय्ज्यूगु नियम दय्का विज्याहुँ । अवन्ति जनपदे मनूते
 न्हिया न्हियं मोल्ह्वीगु चलन(लंकाय् थें) । उकिं अन जिमि-
 तनं न्हिया न्हियं मोल्ह्वीज्यूगु आज्ञा जुया विज्याय् माल ।”

थ्व आवेदनया फलस्वरूप भिक्षुपि मुंकाः ह्यापा दय्का-
 तःगु शिक्षापद अवन्ति देशयात जक मखु परन्तु मध्यदेशं पिने
 पुक्क देशयात नं ज्यूकथं साधारण छाँट शिक्षापद फेरे याना

विज्यात । थुलिजक मखु अवनित्यापि मनूते छ्यंगूया पाचा
लासाय फेत्वीगु चलन । अतएव जिमित नं अथे जीगु याना
बिज्याहुँ घका आवेदन यासेलि अथेहे नियम दय्का बिज्यात ।

नयेगु त्वनेगु विषयेनं शाक्यमुनि दय्का बिज्यागु गोगुखे
शिक्षापद, नयमखना वोगु वखते (दुभिक्ष समये) भिक्षुपित्त
सुविस्ता ज्वीकथं शिक्षापद बदले याना बिज्यागु खँ महा-
वग्ग पालि भेसज्जकखन्धं वाँलाक सीदु ।

आवासे (भिक्षुपि च्वनोगुछेँ) अथवा विहारे नय्गु
त्वनेगु तयातय्गु, आवासे भोजन थ्वीगु व थःम्हं हे भोजन
थ्वीगु ज्या नं भिक्षुपित्त मजीकातःगु खः । तर छको राजगृहे
दुभिक्ष जूवले थ्व शिक्षापद व्याक्क फरेयाय् माला वन । नय्
मखना वीवले श्रद्धालु उपासक उपासिकापिसं भिक्षुपित्त
भिक्षा वनेमोक जाकि, ध्यो, कास्त आदि माःमाःगु सारदाम
(उपकरण) बी हल । उगु अवस्थाय् मकासे मजिल नय्गु
त्वनेगु वस्तु आवासे दुने तय्मज्यूगु जूया निति पिने दलामे
ध्याकुं चार्थे जाथाय् छथाय् तल । अले छु जुल भौचातेसं, छु
तेसं व नय्मखंपि मनूतेसं खुया यंका हैरान यात । थुगु हाल
भगवानं सिया नय् त्वनेगु वस्तु आवासे दुने तय्ज्यू घका
नियम फेरे याना बिज्यात । जाकि आदि ला दुने तय् जिल,
परन्तु दुने जाथ्वी मज्यूगुलि पिने तया जा थुल । नय्मखंपि
वया हय्भू वल । बियां सहगु मखुत, अननं हैरान जुल । थ्व
कारणं याना लिपा दुनेहे तया भोजन थ्वीगु नियम बने जुल ।
अनंलि जा थ्वीपिसं भिक्षुपित्त भतीचा जक बियाः थःपिति

जक प्वाः जं य्केगु स्वत । ध्वनं रिया भिक्षुपिसं हे जाथ्वं ज्यु
 घका आज्ञा जुया विज्यात । थुगु प्रकार सारा दिनय पिटके
 थुजागु परिवर्तन व सुधारया ख हे जक आपा खने दु । थथे
 समाजया घःचा परिवर्तन जुया वनीगुयात खका हे ज्वी-भग-
 वान बुद्ध अन्तिम अवस्थाय आनन्द स्थविरयात सःता,
 “भिक्षुपिनि योसा, इच्छा जूसा सकसियां अनुमति दुसा
 चिचीधंगु शिक्षायात तोता छोसां ज्यु” घका उजुं दय्का
 विज्यागु । थुगुवारे पूज्य अमृतानन्द स्थविरया प्रथमसंगाय-
 नाया लेख स्वया दिसं ।

च्चे वंगु निगू-प्यंगू खं थव स्पष्टिकरण जूथें च्वं कि
 समाज व सामाजिक निखलसिया दध्वी गुलि प्रभाव व
 सम्बन्ध दु । थवथें हे भी वर्तमान नेपाः व भिक्षु जीवनया
 अवस्था नं छुं पाई थें मच्चं । गथे कि भगवानं कचिगु
 आहार अथवा जाकि ध्यवा इत्यादि ग्रहण याय्मते घका
 शिक्षापद दय्का विज्यागु दु । अथे दु घका गुथाय्तक नेपाली
 समाजं भिक्षु जीवनया अनुकूल मिले याय् सै मखु उथाय्तक
 जाकि ध्यवा इत्यादि ग्रहण याय् मखु घका हाला च्वनां ज्युगु
 मखु । बूगु भोजन दान बीगु नेपायात बान्ही मजूनि, बान्हीहे
 याःसानंला अन अनेक सामाजिक कलंक पिहांमवैगु खै मखु ।
 बौद्ध धर्मया छम्ह तःधंम्ह शत्रु जातिभेदयात वियोग याय्
 फुगु मखुनि । अले भीसं गय्याना धाइगु छगू याइगु छगू
 घका जक धाय् ? याकीपि ला समाजहे खः । नेपायापि बौद्ध-
 तेके संकुचित भावना व छिद्र गवेषीता मदया यथार्थ विचार

व बुद्धि दया वलिसे अवश्यमेव नेपालया सभ्यत्वे प्रतिसस्कार
जुयाः सुं छम्ह व्यक्तिया उपरे चाहे व मिसा ज्वीमा चाहे
मिज- थःत मयल घका वयागु स्व-श्रद्धा वा स्व-विचारे
प्रतिबन्ध तथा प्राधिन्य यानातेगु मनोवृत्ति न्हना वनी घयागु
आशा दु । नेपाःयागु धार्मिक चाला थ्वनं छगू खः कि गुल-
पाते जाय्क जाकि तथाः उकी दौने दक्षिणा नं तथा दान
वीगु । थ्व चाला नेपाले दुगुहे, भिक्षुपित बूगु वीगु चाला
समाजे मद्गुलि खः । अर्कि नेपाली भिक्षुपिसं उकियात
स्वीकार याय् माल । खः, अपवाद स्वरूप सुं विदेशयापि
आगन्तुक भिक्षुपिसं, थःगु देशे बान्हि मद्गु जुया निति मका-
यफु, मकाय्माः घका घाय् नं फु थ्वला ठीकगु हे खँ खः ।
तर नेपावासीतेसं मकाइबले अन छगू हलचल नं ज्वीफू । हानं
थुकियाना (श्रद्धालु मनूते मने विस्मात नं ज्वीफू । मन स्यन
घाय् वं पुण्यया थासे अपुण्य च्वनी । पुण्य घयागु चित्तया
निर्मलता खः । चित्तया निर्मलता, विना श्रद्धाया वः मकाय्कं
ज्वीमखु, वः जक कयां मर्गाः ज्याहे याये फय्केमाः ।

भिक्षा वनेवलेनं बूगु जाहे दान वीगु चलन बुद्ध काले-
निसं दुगुखः । थाँतक न बर्मा, स्याम, लंका, काम्बोदिया,
चट्टग्रामादि देशे अथेहे चलन दनि । तर भीषाय् देशे थथे
याय् अपूज्वी मखु । खःला आः कालिम्पोंगे चलन जुया वल ।
वौद्ध समाजयात मलोगु जाति भेदया रीति-तिथि तस्सकं
चीका च्वपि जूयानिति १९४८ साले पूज्य नारद महास्थविरं,
नेपाले नं भिक्षु जीवनयात अनुकूलगु वौद्ध प्रथा-बूगु दान

बीगु-दय्के धका छन्हू आनन्दकुटी उपासवत मुंका घषा
 विज्यात । बवेलस छन निम्ह स्वम्ह जक उपासकपि माने
 जुल । आपलं याना मानेमजूपि जुल । गूलिसिनं ला थथेनं
 घाल कि भन्ते जा दान काल धाःसा जिपि आनन्दकुटीनं वये
 मखु । थव खँ जिके आतकं भल भल लुमंनी । अतएव वस-
 पोले आपाशिया असहयोग व भतिचाशिया सहयोग खना व
 विषय तोता विज्याना थौकन्हेया समाज हे बहुजनवादी खः ।
 समाजं भिक्षु जीवनयात गूलि त्यवा विद्या च्वन उलिहै भिक्षु
 जीवनं नं समाजयात पलेसा विद्या च्वंगुदु-तर थःगु सिमानाय्
 च्वना । सिमाना पुला ज्वा सनेगुला सुघातनं उचित मजू ।
 खासयाना नेपाः समाजया वाम्हसिना च्वंम्ह मातृभाषा यात
 पुनरुत्थान याना क्यंगुहे सुनां ?- थवला नुगः- मस्यासे घाइ-
 पिसं हे जक धाय्फै ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-४, अङ्क-१० (अगस्त, १९५१)

प्रीतिमय जीवन

‘प्रीतिमय जीवन’ घाय्वं सकसियां थुके आशा ज्वीफु?। अतएव थुंगु वारे जि खंगु व जितः अनुभव जूगु जीवनया प्रीति अथस्थाया खं निगू चवये । जिगु विचारे भो जीवने प्रीतिमय अवस्था स्वंगू दुः- (१) धार्मिक, (२) सामाजिक तथा (३) शास्त्रीय ।

(१) धार्मिक प्रीतिमय जीवनः- थः मां-बौपि, मचा-खाचा थःथिति व छयें-बुँ त्याग यानाः तपोवन वनाः योगी जीवने वित्तियाना आध्यात्मिक ध्यानादिया सुख अनुभव याना प्रीतिमय जुया चवनेगु ।

(२) सामाजिक प्रीतिमय जीवनः- न्यगु त्वनेगु पुनेगु आदि नाना रसरंग भरिपूर्ण जुयाः पारिवारिक व्यवस्था व देश, त्वाः गांया सेवा याना ऐस आराम कया चवनेगु ।

(३) शास्त्रीय प्रीतिमय जीवनः- थ्व जीवन विना विद्यार्थी जीवनं दैगु मखु । विद्यार्थी जीवन यात बांलाक सीके मफयकं योगी जीवन सुखद बांलाक मज्वीफु । आः थन पाठकपिनि न्ह्याने तयत्तयनागु जि प्रीतिमय घका भालपाः चवनागु विद्यार्थी जीवनया विषय खः । जि ला छम्ह भिक्षु । पाठक-

पिसं घाय्फु 'लेखक महाशय भिक्षु जुयाः योगी जीवन अथवा त्यागी जीवनयात प्रीतिमय मघा.से विद्यार्थी जीवन-यात प्रीतिमय घाल ।" छखे स्वे बले थ्व खँ मनासिब घाय-माः । जिगु बिचारे च्वे च्वगु नितां जीवनया प्रारम्भ हे जि च्वया च्वनागु जीवन तिनि । हान जि आतकं विद्यार्थी हे तिनि । जि गनं जंगलेच्वना तपस्या याय् नं मनंनि । जि ला समाजया पुचले च्वं च्वनातिनि । समाजे च्वनाः ज्या नं याय्मानि गन्थाय् तक्क विद्यार्थी जीवन प्रीतिमय ज्वीमखु अन्थाय् तक्क तपोवन वसां प्रीति ज्वी थाक्वी ।

आः थन पाठकपनि न्ह्योने जितः प्रीतिमय जीवन अनुभव जूगू विदेशेतिनि घयागु खँ छत्वाचा मच्वसे मगात ।

जि नेपाले प्यथाय् न्याथाय् आखः ब्व बना । स्वदँ प्यदँ थुखे बितेयाना । तर घात्थेयागु विद्यार्थी जीवन जि अनुभव याय् मफु । थुकिया हेतु थ्व हे ज्वीफु कि उगुबखते नेपाले अध्यापन क्रम व पाठशालात मदुगु । स्वदँ-प्यदया दुने जि स्वंगू प्यंगू पाठशालाय् च्वना । घात्थेया खँ ला थ्व पाठ-शाला मखु किन्तु आखः ब्वकीगु छ्ये । छगू हे पाठशालाय् जातीय अध्ययन याय् थाय् दुगु मखु । जातीय अध्ययनया माने थःगु मातृ भाषं आखः ब्वनेगु । सकभनं ब्वनागु अमर कोष व हितोपदेश खः । अर्थ बिस्तर याना कनेगु चलन मदु । वां भनयात खँ स्यनेथे न्वेवेकेगु जक खः । पाठशाला बनेगुया फाइदा ला छु मखना । फाइदा थुलि हे कि पासापि स्वम्ह प्यम्ह मिले जुयाः आखः ब्वं मवसे मेथाय् बनाः समय

मवतले म्हिता छये ल्याहां वय्गु । थुलि का प्रीति घाःसां
आखः व्वनेगुया फाइदा घाःसां ।

अन्तिमे थःगु हे त्वाले शुभराज सांहिला दाजु याथाय्
आखः व्वं वना । अन चाणक्य थाले याना । चाणक्य लेभाषं
तुं अर्थ दुगु । क्वचाय्के नं फुगु मखु । छये बःनी चाणक्य
व्वनंबले जिमि बाःनं थथे घाइगु—

“छं थूला आम व्वनागुया अर्थ ? थथे घाःगु का
बांलाक मती ति ।”

शुभराज दाजु थःगु भाषं स्यने मसःगु मखु तर उगु
बस्त्रतेया ऐने नेवा भाषं आखः स्यने मदु । किन्तु आः प्रजा-
तन्त्र जुल अय्सां नेवाभाषी बहुसंख्यक विद्यार्थितित भर्नाकु-
लर थःगु भाषा काय् मदुनि । थ्व ल्याखे मदुगु मखुसा मेगु
छु ? थुगु विषये सारा नेवा भाषाभाषी पिसं शिक्षामंत्रीयात
आवेदन याय्माः । “थःगु देशे थःगु भाषं आखः व्वने मदुगुः
थ्व गुजागु अवस्था ? अहो !” घका भमुका वइगुखँ आतकं
जितः भल भल लुमनि । थुजागु देशे विद्यार्थी जीवन छु
सफल उदी । तर शुभराज दाजु याथाय् आखः व्वं वनागुलि
आपालं जिगु जीवन सफल जुल । वसपोलयात जि लोमंके
फुगु मखु ।

छु सयोगं मस्यु, भारत वनेगु बन्दोवस्त जुल । भारत
जक मखु लंका थ्यंकःनं वनेगु बन्दोवस्त जुल । थथे बन्दो-
वस्त जूगु जिमि माँ-ब्बापिसं जितः पूज्य भमृतानन्द स्थवि-
रया भरोसाय् तोता ध्युगुलि खः । वसपोलया कृपां लंकाय्

वयाः जि थःगु विद्यार्थी जीवन सफल याय् फया चवना।
 मुख्य नं लंकाय् वयागु पालि ब बौद्ध धर्म सय्केत खः ।
 थुकी पूज्य त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षित स्थविरया नं जितः
 मृत्यन्त उपकार दु । लंकाय् विद्यार्थी भिक्षुपिनि पुचले ध्यन।
 भिक्षुपिनि विद्यापीठयात 'परिवेण' घाई । परिवेणो प्यदं
 न्यादं विने याना । अनं लिपा जि थथे विचार याना,
 "पालिजक ब्वनां विद्यार्थी जीवन सफल याय् थाकुई । हानं
 छयाय्स जक चवना अध्ययन याय्गु ठीक ज्वी मखुला ?
 नगरे नं चवना स्वय्माः । अग्रजे नं ब्वनेमाः ।

गत बौद्ध सम्मेलने (सन् १९५०) पूज्य भ्रमृतानन्द स्थविर
 लंकाय् विज्याःबले वसपोलं जितः, "आः परिवेणो जक चवना
 पालि ब्वने गात । सामाजिक ज्ञान व अग्रजे तथा मेमेगु
 विषय नं मब्बंसे मज्यू । स्कूले हुँ" घका घया विज्यात ।
 थव वचनं जितः बडो उत्साहित यात । अन्तस लंकायां
 प्रधान नगर कोलम्बो चवनाः अध्ययन याय्गु प्रबन्ध जुला
 पालि ब्वनेत छयाय् ठीक याना । अग्रजे ब्वनेत स्कूले
 वना । स्कूले फीस् पुलेमाः । भिक्षुपिनि विद्यालय मखया ।
 लंका बौद्ध देश खःसां न आःतकं भिक्षुपिन्त अलग्ग अग्रजे
 स्कूल मदुगु चिन्तनीय खँ खः । दु जा दु उके नं ध्यवा पुले-
 माः । सामान्य ज्ञान (General knowledge) सीके थकी-
 केगुलि भिक्षुपि ल्युनेतिनि । उकिहे बर्तमान समाज भिक्षु-
 पिनि पाखें तापाना वंगु। तापाना नं छयाय् मवनि बसपोलपि-
 नि विद्याया ज्वलँ ब्याक्क म्यूजियमे तयेबहःगु जक ज्वी धुकली

उकी बुद्धं घयाबिज्याथे स्थान व समययात त्वेक मेगु ज्वलं
दुपवाना काय्सःगु मखुनि । तर सया वइगु जुयाच्चन ।

गुखुनु जि स्कूले भर्ना जुया उखुनु ला जि मेगु हे लोके
जन्म जूमह थें जुल । प्रीतिया थागा दुगु मखु । छाया घाःसा
न्हापा थुजागु पाठशालाय् आखः व्वने मननी । इतिहास,
प्रजापालन, भूगोल, स्वास्थ्यादि विषय व्वनेगु अनूभव जुल-
गुगु प्रत्येक मानवं सीकातेगु आवश्यक ।

घात्थे अध्ययन जा शहरे जक दु खनि घयागु विचार
लुयावल । जि न्हिया न्हिथं स्कूल वनेत वसं वनेगु । शहरे
चवनेबले अने-अनेगु बाहिरिक ज्ञान नं समाज-धर्म नं सीके
फु । नानादेशयापि वयाः व्यापार याना चवनीगु, उगुं थुगुं
देशया चाल-चलन नं स्वे दैगु ।

स्कूले भर्ना जुइधुंसेलि जिगु मने “आः विद्यार्थी
जीवन सफल जुल ला थें ?” घयागु विचार त्वीगु । छन्हू
मास्टर बाबु थःगु लेक्चरे, “बिद्यार्थी जीवन सफल याय्त
स्कूले वयाः सफु-सिफु जक व्वनां मगाः । अखबार, मासिक
पत्र व्वनेमाः थाय् थासे सामाजिक व सांस्कृतिक मीटिंगे
व्वनेमाः । मीटिंग याना भाषण याय्गु सय्केमाः । थःगु मने
चवंगु खंयात मेपिसं महक ध्वीगु वथं लेख इत्यादि नं
च्वेमाः” घका घाला अ भ थुलि मया, कलाभवन शिक्षात्मक
पिक्चर्स नं स्वेमाः घका घाईगु । सरकार्यापाखें शिक्षाया
कारण सिनेमा पिक्चर्सत बिहारे विहारे थ्यंका यका भिक्षु-
पित वयनीगु ।

छक्क थुगुसि हे विद्यालंकार परिवेणे भिक्षुपिन्त इन्दि-
यन् सिनेमा वयन । अन जिपि नं स्वः वना । भारतया
प्राचीन स्थान सांचीया तस्वीर, पण्डित जवाहरलाल नेहरू-
पिसं थासे थासे भाषण याःगु किपालु वयन । थ्व दृश्य स्वया
बिमित छता वतां फाइदा हे जुल । तर मने अपाम्च्व थुगु
ला मखु । तर गन नेपायागु पिकचर्स वयन अन जिमित
अतिकं प्रीति जुल । भी नरेन्द्र श्री ५ महाराज नेपालं भार-
तया शरणकाः वंबले पण्डित नेहरूपिसं स्वागत याःगु हानं
नेपाले श्री ५ त्याहां बिज्याःवले लाखौं नर-नारीते भीड व
घोषणा सहित स्वागत याःगु दृश्य खनावले जिगु मिखां हर्ष
व विस्मात ख्वबि तिकि तिकि नँन ।

थौं थ्व जिगु जीवन विद्यार्थी जीवन मखुगु जूसा थुलि
हर्षहववी मिखां पिहां मवल ज्वी । थुलिमछि तापाक्क वया
चवनागु नं विद्यार्थी जीवन उन्नति याय्त खः । विद्यार्थी
जीवने थुगु प्रकारं प्रीति ज्वीगु जूयानिति पाठकपिनि न्ह्योने
थौं थ्व “प्रीतिमय जीवन” चवयागु ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-५, अङ्क-५ (मार्च, १९५२)

बौद्ध सभ्यत्वया माँ- लुम्बिनी

लुम्बिनी- कपिलवस्तु व देवदह नगरया दथुई लाना च्वंगु छगू बगींचा खः । थ्व बगींचा, निगू नगर यानं म्हाइपु छयाय्गु उद्यान जुया च्वन । क्षत्रिय, कोलिय राज-कुमार आदि हावा नः वैगु थाय् गुलित बांला ज्वी । अनुमान प्रमाणं सीके योग्य जू ।

छन्हया खँ खः । लुम्बिनी बगींचाय् क्षत्रियराज कुमार छम्ह जन्म जुल । नामं सिद्धार्थ कुमार । ब कुमारया बारे नाना प्रकारया खँ चर्चा जुया च्वन । जोशीतेत केना स्वत । “छम्ह दार्शनिक व बौद्धधर्मया आविष्कारक” धका ज्योतिष तय्सं धयाहल । गथे घाल अथे हे स्वीन्यादँ दुबले बुद्धगयास खुदँया भित्रे विद्यां पारंगत जुया “बुद्धत्व” पदवी कया गौतम बुद्धया नामं प्रख्यात जुल । अनं बनारसया लिक्क च्वंगु सारनाथे वना धर्मचक्रया धर्वाय् व्वय्का बौद्ध धर्मया जग स्वाना बिज्यात । अनंनिसे बौद्ध सभ्यत्वया प्रकाश भं कं फैले जुल । वहे प्रकाशं लँ मखना च्वँपिन्त लँ कयना मानव कल्याणार्थं पीन्यादँ तक समय विते याना बिज्यात । वसपोल चय्दँ दुबले गथे लुम्बिनी बगींचाय् शालसिमाया

क्वे जन्मजुया विज्यागुखः अथे हे कुशीनगरे विज्याना सदा-
या निरि महापरिनिर्वाण जुया बिज्यात ।

अन हे निर्वाण जुया विज्याय् न्ह्यो वरपोलं आनन्द-
यात सःता घै बिज्यागु दु- “इध तथागतो जातोति
आनन्द सद्धस्स कुलपुतस्स दस्सनीयं सवेजनीयं ठानं” आदि ।
थननिसें लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ, व कुशीनगर बौद्धते-
वया निरि पुण्यस्थान जुल घका मानेयाना हल ।

आः बौद्धसभ्यत्वया उत्पत्तिस्थान घका न्हापालाक
सम्मान व गौरव प्राप्त उबीगु हे लुम्बिनी मातायात खः
अथवा नेपाल मातायात घासां अतिशयोक्ति उबी मखु ।
छाय् घासा लुम्बिनीमाता नेपाल माताया राज्ये दुने लाना
चवंगु जुया । लुम्बिनीयात छुं विशेष नेपाल सरकारं उन्नति
मयासा नं थीं तक रक्षायानातःगु यात घन्यवाद हे याय्मा ।

तर भगवान् बुद्धया समये लुम्बिनी कापल वस्तु तक
नेपादे या नामं प्रख्यात मज्जानगू खने दु । लिपा तिति नेपा
देया दुने लावंगु ज्वीमा ।

बौद्धतय् ध्व प्यंगू पवित्र पुण्य तीर्थस्थान घंगु न्यसे-
निसें छकोला दर्शनयाः मवसे तोते मखु घंगु मने दाग थें
तया तया । विशेष लुम्बिनी वने मागु योग्य खना । छुं
संयोगं भारते वनेगु लं चूलात । नेपालं पिहाँ वया । न्हापा-
लाक लुम्बिनीया लं मलास्य, कुशीनगरया लय् लाः वन ।
थन हे भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्यागु जुल । महा-
परिनिर्वाणमूर्ति व अनयागु पुलांगु खंडहर (छयेंयाजग)

दशनं जू बले संवेग व अद्भूतगु आनन्द अनुभव जुल । जि
बिचाः याना निर्वाण जूथाय् थपाय् सकं आनन्द व दर्शनीय
संबेजनीय जूसेलि लुम्बिनी गुलित आनन्द ज्वी ?

कुशीनगरं सारनाथयागु लेँ लात । अनहे न्हाप लाक
भगवान् बुद्धं घमचक्र चाःहिका विज्यागु । थ्व स्थान कुशी-
नगर स्वयानं आपालं यई पुसें, न्ह्याईपुसे च्वँ । आपालं
आनन्द जनक घंगु अनुभव जुल । थ्वयासिकं नं लुम्बिनी
छाय् बाँमलाई, दर्शनीय मज्जो घंगु मती वल । सारनाथं नं
लुम्बिनी मलासे बुद्धगयाय् लाःवन । गय्थें मस्यू । सिध्दार्थं
कुमार बुद्धदत्तवया पदवी प्राप्त याना काःगु विद्यास्थान बुद्ध-
गयाय् खः । अजाथाय् थ्यंसेलि श्रद्धावान् बौद्धतय् मन
छाय् स्वाँ मह्वँ ? अन नं दर्शनीय संवेगनीय पुलाँगु दृश्य-
यक्वं दु । स्वगू तीर्थस्थानया दर्शनपावे जुल । बाकिं दनि
लुम्बिनी । दकसिवे न्हापां वने मास्ति वै च्वंगु व वनेमागु
लुम्बिनी माताया दशनं याय्त दकसिवे लिपा लाईगु जुल ।
वने हे मफुनि । मन हथाय् चाःगु उलि थुलिहं मदु । वनी-
पिं घासा सु चूमला । छम्ह निम्ह वनीगु खँ ल्हासां लँया
इतिहास न्यनी बले मेथाय् हे फसं प्वीक यंकीगु ।

लय्ताय् दुगु खँ खः थःहे गुरुया शिष्य भिक्षु चुन्द नाप
लात । लुम्बिनी वनेगु बारे खँ ल्हाना । मेपिं पासापिं निम्ह
नं अपो दत । अपिं निम्हे छम्ह चटगांयाम्ह मेम्ह अराकन-
याम्ह भिक्षु । जिपिं प्यम्ह लुम्बिनी पाखे स्वया सुथुसिगु इले
नौतनवां पलान्हाका । प्यम्हं लुम्बिनीया नां जक न्यना तःपिं,

वनेत लुम्बिनी थ्यंके फू धागु । निन्हु बिकातिनि लुम्बिनी
थ्यन । सःतिगु लँ वनेमागुया तापागु लँ लाः वन । छन्हु
छानं लाः । सागले नं छने नंका । शायद ताहाकगु लँ लागु
लुम्बिनी यात्राया घटना लोममंकेत ज्वीमाः ।

संभाइले थ्यन । म्ह न्यला च्वंगु । स्थानीय धर्मशालाय
चच्छि छन्ह्योः ज्वीक न्ह्यो वल । कन्हे खुनु दना ख्वासिला
दर्शन याः वना । अनं पिने छत्राखेरं स्वया ।

लुम्बिनीया गुगु वर्णन सफूसिफूल व्वनागु खः न्यनागु
खः व आः गन स्वय्गु ? क्षत्रिय कोलिय जुजु पिनि, राज-
कुमार पिनि म्हाइपु छ्वाय्गु बगींचा गन ? महामायाया
मन साला काःगु शाल सिमा गन ? आःला सिमाया वारि
चाया दथ्वी थूर थें दो थ्याना च्वंगु अप्पा द्वँ व व हे मन्दिर
जक खने दनि ।

कुशीनगरं निसें मने स्वाँ ह्वेका तयागु लुम्बिनी मथ्यनि
बले हे लँ द्वना वच्छि सुकू चिन । थन थ्यंबले ऊवाहे नं
जुल घासा अपो खँ ज्वी मखु । प्यंगू तिर्थस्थाने छगू महत्व-
पूर्णागु थ्व खः । बौद्धसभ्यत्वया इतिहास शुरू ज्वीगु नं थनं
निसें खः । नेपालया महत्व दयाच्वंगु नं लुम्बिनीं यानां खः ।
तर मेमेथाय्थें खंडहर दु न मेगु दर्शनीय छुं दु । न्हापा गे
च्वंगु लुम्बिनी महा.मायादेवी थः छ्यें वनेघका वंमेसिया मन
हे साला काय्गु आकर्षण शक्ति दुगु ।

घात्थें नं सम्राट अशोकया शिला स्तम्भ (लोहँ या
थाँ) व उकी किया तःगु ब्राम्ही आखःया लिपि मदुगु जूसां

थौं लुम्बिनीया दशा छु जुल थें । सुनां बिश्व स याई कि
थन भगवान् बुद्धया जन्म स्थान घका !

साप हे दुःखयागु लीं कि थौं तक नं व भारत, लंका,
बर्मा, जापान, चीन आदि फुक्क देशया इतिहासया महत्व
दय्का व्यूम्ह छम्ह महान दाशनिक बौद्धसम्भ्यत्वया आवि-
ष्कारक सुमुत्र जन्म व्यूम्ह लुम्बिनी माताया स्वा स्वः वनेत
लीं छपु गतिलागु मदुगु । लीं गतिमलात घाय्क खः फुक्क
स्यनीगु । थ्व हे खः बौद्धसम्भ्यत्वया माँ ? लुम्बिनीया स्वा
न्हाबले चःमकंगुया कारण !

‘धर्मोदय’

बर्ष-६, अङ्क-२ (डिसेम्बर, १९५२)

Dhamma.Digital

अग्रश्रावक--अस्थिधातु यात्रा

श्री सारिपुत्र व महामौद्गल्यायनपिनि पवित्र अस्थि-
धातु घर्माशोक जुजुया पालनिसे १८५१ इस्वी तवकं साँची
चवना विज्यात । अनं लिपा भारतया पुरातत्व विद्याविशेषज्ञ
अलकजण्डर कनिधमद्वारा लण्डने विज्यात । अबलेया
दिने जा म्हगसे हे उगु पवित्र धातु थःगु देशे ल्याहाँ विज्या-
ईथें मच्चं !

तर समयं पलटा नल। सच्छि दँ लिपा स्वदेशीपिनि न्ह्यलँ
चाल । जिमिगु पूज्य वस्तु माल घका भारतं मांगयात ।
वृटिशतयसं स्वीकार याय्माल । अले सुंक लित विल ।
वसपोलया उपासक उपासिकापि भारते स्वया एशियाया
मेमेगु बौद्ध-देशे धापा दु । अकि न्हापालाक भारत विमज्यासे
लंकाय् विज्यात । अनं भारत विज्याना वर्मा, तिब्बत,
नेपाल, काम्बोज आदि देशे चाहिला अन्तिम यात्रा साँची-
संतुं जूगु खँ सुनां मस्यू ज्वी ?

यद्यपि भीगु लुम्बिनी थें साँची भगवान बुड्या युगनाप

थः परे जू घंगु छु चि मडु । बुद्ध चरित्रे, पालिसाहित्ये
 थुकिया उल्लेख गनं जुया च्वंगु मडु । तथापि भारतया ससः
 तीगु देशे धर्म प्रचारयायगुली लगे जूम्ह सम्राट मशोकं
 सांची पूजनीय स्थान याना बिल । थ्व खँ इतिहासं न्व-
 वात । अकि हे थ्व स्थान नं बौद्ध-तीर्थ स्थान मध्ये छगू खः
 घंगु घोषणा गत २९-३० नवम्बर (सन् १९५२) जुल ।

थ्व हे महोत्सव दर्शनयायानिति व घोषणा न्यनेया-
 लागी २७ नवम्बर खुनु सारनाथ तोता बना । गुकी चीन,
 लहाख, भारत, बर्मा व नेपालया याना नीन्दाम्ह-नीखुम्ह
 मनू दु । रेलया विशेष वर्गान थन जित छुं च्वय् माःगु
 मडु । हां, छगू हे डिब्बाय् हरेक देशया बौद्धपि मुंगु व
 बौद्ध-धर्मया बारे खँ जूगु न्याबलें लुमंका तय् बःजू ।
 विचार याना आखिर थ्व छम्ह महान् आदर्श बौद्ध-भिक्षुया
 अस्थिया दर्शनलागी हे मखा थुपि फुकक नाप मुने दुगु व थवं
 थः बन्धु बर्गे थें हितचिन्त दुगु ।

रेलं वं वं लखनऊ, भांसी पुल । छथाय् 'ललितपुर'
 'ललितपुर' घाःथें चवन । ज्वलं च्व च्वंगु थःगु जन्मस्थान
 नां काय्वं वाथा-इथि दना, मिखा गिरि गिरि याना स्वया-
 'ललितपुर' । थ्व छगू स्टेशनया नां खः । अले जि मेम्ह
 ललितपुरयाम्ह व्यक्तियात घया- "खँला भीगु ललितपुर
 थ्यंक वल ! भवा उखे कान्तिपुर नं बइ ।" घात्थें पहाड
 पर्वत खने दु बले थःगु देश भस्स लुमंसि वल ।

सांची ध्यन ! एक स्त्रयां छगू विशालनगर ! जि न्यना
 तैगु खँया ठीक विपरित रूपे जि सांची खन । रथ वाहन,
 विजुली, लःया धारा फुक्क शहरया व्यवस्था थें च्वं ।

बुलु बुलु पहाड गया च्वे थाहाँ वना। न्हूगु विहार छगू
 बाहिक फुक्क मेमेगु चीं जक बाकि ज्वीक दुना च्वन । स्वंग
 स्तूप बाँलानि ! ल्वहँ यागु पखालं स्तूप घेरे याना तःगु दु ।
 घेरां दुने दुहाँ वनेत ल्वहँयागु तुं तःदुवागु धवाखा प्यखेर
 नं दु । धवाखाय् बुत्ता किया तःगु दु । फुक्कं जातक कथा व
 बुद्ध चरित्र ! थुजागु चित्र कला भारतया लागी गौरव जक
 मखु आडम्बरया नं खँ खः । कला पूर्णगु थाय्पा गौरव साव
 दु । अकिं भीगु नेपाया गौरव नं थुजागु कलां पूर्णगु देगत
 दया हे मखा दत ?

बुद्ध भगवान व बोधिसत्वपिनिगु मूर्ति गुलि ल्हा मद्दु,
 गुलि छ्यों मद्दु । इतिहासं थ्व दशायाम्ह तुर्कयात क्यन ।
 तुर्कितय्गु आक्रमणं हे थथे जूगु । अजीब मूर्तियात हे बाकि
 मतसेलि इमिसं जीवित बौद्ध-भिक्षुपिन्त जक बाकि तल
 ज्वीला ? थ्व कीसं अनुमानं घाय् फु ।

२९ तारीख खुनु छगू तःधंगू अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलन
 जुल । उगु सम्मेलने सारा एशियायीपिसं भाग काल ।
 विभिन्न देशया मनूतय् विभिन्न फैशन अन खने दै च्वन ।
 पं० नेहरू आदि प्रभू पक्ष नं दु । उखुनु जि न्हापां खनागु
 ख्वा तस्वीरे थें न्ह्यु ख्वा मवो । छाय् खः मस्यु ।

३० नवम्बर सुथे छुं नं कार्यक्रम मदया उदयागिरि

स्वेत वना । श्व सांची १२ मील तापा । भेलसा जुकावने
माः । भनसाय नं धवाखा घिखा देका छायपा तल । लिपा
थुल थन मं प० नेहरू वंगु हँ ! उदयागिर वना चवन अकि
लेँ तिनातल । निघोत्रि अर्थे पिया चवने माल अले मनं धै
हल "छि ! छम्ह व्यक्ति याना गुलि सिया ज्यापाः । शायद
नेहरू थुजागु . . !" कसी ब ऊयाले मन्हा मन्हा मिसा
मिजंत । लेँ सरासर नेहरू न्यासि वै चवन । 'नेहरू की जय'
सतं आकाश श्रवयाचवन । स्वां ला वा वर्थे हे स्वांमालं
ववखायक वपिसं याना नेहरू इत मत कन । बस, छहा
द्योयात थें ! अले हानं जिगु मने वन "भारतया छहा नरे-
श्वर जा खःनि ?"

लिपा लेँ वने वीवं उदयागिरि वना । अननं आपालं
स्वयंबःहगु वस्तु व कला दु । गुफा स्वंगू दु । मूर्ति हिन्दू व
जैनतय्गु । यद्यपि अनं तथागतया धर्मचक्र चक्का (चि)
दु । तथापि व गम्भीर विचारक मखुपिनिलागी ब फुक्कं
हिन्दू व जैनतय्गु खः । अनं त्याहाँ वया सांची ध्यं बले ४
बजे जुल । अन्तिम घातुया जुलूस स्वयं मखन । फुक्क यात्रा
उदयागिरि नल घाय्ना नेहरू ! छाय् घाःसा जिपि तप्यं
छव्गु जूसा स्वयाः लिहाँ वयबले जुलूसयात थ्यंगु ! अन
निघौ जिमित मछ्वगुलि साची पर्वत गया बले पर्वत छगुलि
मनूतय् छ्यो जक खने दया चवने धुं कल । थाहाँ वना अक्षले
लाक्क हे "नेपाल प्रतिनिधि पाखें भाषण" धै हःगु ताय् दत ।
अले यात्रा स्वयं मखना कुतु वंगु मन थाहाँ बल । जातीय

ममत्त्व वढे जुल । अनं लिपा पं० नेहरूं भाषण व्युव्युं धै
दिल-“थन जि छुं वीत मवया, बरुं छुं मालेत जक वयागु
खः । जिके छुं कमी जुया चवन हानं देश तथा जनतां जिके
छुं आशायाना चवन ? भाषण लीला साव बाँला । गुलि
सारगभित ? अले ला बराबर लाप थाना खुशी प्रकट यागु !
बधाई व्यूगु मने खँ चाहिला चवन- “नेता व विद्वान जवीगु
जूसा भाषण बी नं साव सेके माः खनी ।” अवले लाक्क हे
ल्यूनं घया हःगु शब्द जिगु न्हेपने द्वाहाँ वन- “जनता भाषण
नहीं चाहती है, बल्कि रोटी कपडा चाहती है ।” अले जिगु
विचार हानं फाटा पुल- “भाषण जक बी सय्कां मज्यू ज्यां
नं याय्माः खनी ।” भाषणं लिपा न्हूगु भवन उद्घाटन
याना अस्थिघातु बिज्याकल । “रूपं जीरती मच्चानं नाम-
गोत्तं न जीरति” अर्थात् मनूतय् रूप मदया वंसां नं नां व
गोत्र ल्यना चवनी । मनूसीनां वंसां वयागु गुण सी मखु ।

बहनी आपालं नेपायापि नाप लात । छह्य सज्जनं
धैदिल- “बौद्ध धर्म हे भीगु देश नं निर्माण याय् फै !”

‘धर्मोदय’

वर्ष-६, अङ्क-५ (मार्च, १९५३)

जि यःगु सफू

जि यःगु सफू घम्मपद खः । थ्व व हे सफू गुगू पूज्य
अमृतानन्द स्थविरं नेपाल भाषां अनुवाद याना तःगु खः । थ्व
सफू वसपोलया भूम्य देन खः । जि न्हापा लाक अध्ययन
यानागु माँ-भाय्यागु सफू थ्व हे खः । थ्व सफू उखुनु गुलि
जित यः उलि हे थौं नं यःनि । लिपा नं यई तिनि ।

‘घम्मपद’ पालि साहित्यरूपि सागरया भूम्यगु छगः
रत्न खः । गौतम बुद्धं लोक कल्याणयानिति देशना याना
बिज्यागु घर्म वाक्य व थःह्यं देकागु संघ समाजया रक्षा व
पालनयालागी कना बिज्यागु नीति रीति दुगु विनयय त
त्रिपिटक घाई वा सूत्र (ज्ञान) विनय (कानून) अभिघर्म
(मनोवैज्ञानिक) यात त्रिपिटक घाई । त्रिपिटकया सूत्र
पिटके जक न्यागू निकाय दु । उकी मध्ये दकसिबे क्वे च्वंगु
निकाय खुद्क निकाय खः । थुकी फिन्यागू सफू दु । घम्म-
पद व फिन्यागू सफूली निगूगु सफू खः ।

थुकी च्वंगु फुक्क गाथा “इन्दगोपक मद्दन्” आदिया
रूपं न्होने दुगु वा खने दुगु अर्थोत्पत्तिया कारणं उगु
उगु अवस्थाय् देशना याना बिज्यागु जुयाः घम्मपदयात

अर्थोत्पत्ति देशना नं घाई । “धम्मपद” धका धैतगु स्वीन्हेगु
 वोधि पाक्षिक धर्म अब वोधयाय्गु उपाय जूगुलि व शान्ति-
 वा धर्म प्रकाशया निति जुल ।

ध्व सफूली ४२३ पु गाथा, कथावस्तुया रूपं निसः व
 ग्वीगुपु तथा वगंया रूपं नीखुगू दु । आपालं बौद्ध देशे
 गृही बौद्धतय् धर्म ध्वीकेया लागी न्हिन्हि पाठ याय्या निति
 प्रायः ध्व हे ‘धम्मपद’ ध्वनीगू खः । सारां त्रिपिटक ध्व हे
 सफूली दु थ्याना च्वंगु दु धैगू आचार्यपिनि धापू खः ।

ध्व सफू वर्तमान समये संसारया फुक्क सभ्य भाषं
 अंग्रेजी, जर्मन, फ्रैच, रूसी, चीन, तिब्बती, संस्कृत,
 हिन्दी आदि भाषं ग्वको खे अनुवाद ज्वी वृंकल। गथे महा-
 भारतया भगवत् गीता चीधंगु छगू सफूचा जुया नं अमृत्यगु
 कृति खः अथे हे त्रिपिटकया धम्मपद नं चीध चागु छगू
 मूल्यवान सफू खः। गीता व धम्मपदे गुगुं गुगुं खँ उर्थे-उर्थे
 मिले जूगु नं दु। तर गुगुं बिलकुल अःखः नं जुयाच्वंगु दु ।

भदन्त आनन्द कौशल्यायनं थःगु हिन्दी अनुवाद सफूया
 भूमिकाय् च्वै तःगु दु- “कालया दृष्टि ला भगवद्गीताया
 अपेक्षा धम्मपद प्राचीनतर खः । भगवद्गीताया विशेषता
 आपालं दार्शनिक विचारया समन्वय प्रयत्न खः उकि हे
 गीताया टीकाकारतय् मतभेद दत । तर धम्मपद छगू जक
 मार्ग खः छगू जक शिक्षा खः । उगु ले वना च्वंहा पथिकया
 आदर्श निश्चित जू

“भगवद्गीताथेतुं, धम्मपदया नं साव प्रचार दु । ध्व

धर्म ग्रन्थ सविस्तर बाँलाक सय्का श्वीका काम्हयाके धर्मया
 पूरा ज्ञान दे । श्व सफूया परिचय ताःहाक याना बियाच्चने
 माःगु हे मखना । संक्षिप्तं घाल घासाः मनूयाके दय्माःगु
 फुक्क गुणं सम्पूर्णं याना महात्म्ययाय्गु तक नं शक्ति दुगु
 धर्मोपदेश युक्तगु सफू खः ।”

श्री खड्गमान मल्ल एम० ए० या भाषं श्व सफूया
 परिचय बिल घाःसा “श्व श्री बुद्ध भगवानया अमृतमय उप-
 देशया सार संग्रह खः । बुद्ध-धर्मया परिचय श्व सफू छू
 बाँलाक स्वयं हे दे । साधारण पाठकपित माक्व हे लाभ
 ज्जीगु श्व सफू खः, थुकी छु संदेह मदु ।”

लंका विश्वविद्यालयया महायान महाचार्य (प्रोफेसर)
 फाफों भिक्षुया भाषं परिचय बिल घाःसा— “निर्वाण प्राप्त-
 याय्त्त धम्मपद गाथा छपुं हे गा ।” थुलि अपो मेगु छु
 परिचय बो । आः बाकि दिन श्व ग्रन्थया महत्व सीका
 नुगःलं निसें ब्वनेगु । श्व सफू म्हिचाय् घाना नं ज्जी फुगु
 चौधवागु नेपाल भाषं व नेपाली भाषं सुलभजू । निगू
 भाषाय् नं अनुवाद याना बिज्यागुया श्रेय भिक्षु अमृतानन्द-
 यात्त प्राप्तजुया च्वंगु दु ।

आः श्व सफूली दुगु छगू निगू जिगू दृष्टि सारगु उपदेश
 नं थन उधृत याना क्यनेगु अनुचित मखना । जि साब यःगु
 धम्मपदे च्वंगु मध्ये दकसिबे यःगु निपु गाथा ब्वना दिसं—

१) न परेसं विलोमानी, न परेसं कताकतं ।

अत्तनोव अवेक्खेय्य, कतानि अकतानिच ॥

अर्थात्- मेपिनिगु दोष वा परजनं छुयाः छु मयाः धका
स्व ज्वीगुया सिनं थःगु दोष व थःम्ह यानागु व मयानागु
स्वय्गु हे अत्युत्तम् ।

२) सन्वापापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा ।

सच्चित्त परियो दपनं. एतं बुद्धान सासनं ॥

अर्थात्- पाप धाक्व मयायगु, कुशल मुंकेगु, थःगु चित्त
परिशुद्ध याय्गु थ्व हे (न्हापांसिया) बुद्धपिनिगु उपदेश
खः ।

थथे हे मेमेगु नं महत्त्वपूर्णं जू । धम्मपदे दक्व गाथाया
अर्थ व हेतु सुख-रस अनुभवयाय्त अर्थकया नं व्वमे माः। पूज्य
अमृतानन्द भन्तेनं छगु वर्गया अनुवाद याना छापे नं याना
विज्यागु दु । मेगु नं अनुवाद जुया च्वंगु दु । याकमं पिका-
य्गु पाठकपिनि भार खः । आशा दु, धम्मपद जित यः थेतुं
पुक्क पाठकपिसं नं येका काई ।

Dhamma Digital 'धर्मोदय'

वर्ष-६, अङ्क-७ (मई, १९५३)

मनू म्हसीकेगु गय् ?

हद्याउंगु-बाउंगु नाना रंगया अने अनेगु आकारया अन-
गिन्ति वस्तु दुथें तु छपाःथें छपाः रुवापाः मिले मजूपि विश्वया
अन्दाजि निगू अर्ब मयाक दुपि मनूतये बिचे नं नाना प्रका-
रयापि मनूत दु । भौगोलिक सम्यता व संस्कृतिया वा फुकं
तोथुला दुने च्वना घाःसा मनूत भिपि व मभिपि निता प्रकार-
यापि दु । चाकु क्यना भुजि लाईपि, स्वये बले भिह्यथें
च्वंम्ह लिपा थःत क्वाईपि दुथें परया निति थःत छुं हे महत्ब
बो मखुपि नं दु । उकि समाजे च्वनेत साप हे होस याना
च्वने फयेकेमाः । जि तको मछि हे घोखा नये धुन । जि
गुलि भिपि घका आश्रय याना, मभिपि लात । पासा हे नं
नाला, तर पासां जित मूर्ख याना बिल । छुं बिल घका
कया, तर लिपा छ्यले दबू घका दयेकल- थः प्याखं ल्हुइत।
अले अनायाश हे मती लुइ-मनू म्हसीकेगु गय् ?

साधारण व्यक्ति जक मखु महात्मथें जापि नं म्हसीके
थाकु । साधु, सन्यासी, भिक्षु, विद्वान भाःपि हे घात्थेंया
साधु, सन्यासी, भिक्षु, विद्वान खःला मखुला ? जे दां त्याः
तया छें कलाः काय् म्हयाय् तया च्वपि साधु, सन्यासी दुथें

पवाः छग पवना तरे याना राम नामे तल्लीन जुइपि नं दु ।
 भिक्षुपिनिगु नं थ्व हे खँ । ऊं निगूगु महायुद्ध जुया च्व बले
 आपालं जापानीपिसं भिक्षुया भष कया भारते व मेमेथाय्
 चिवा कायेगु ज्या यक्व यात । अले पतालगे जूपि नकली
 भिक्षुपित जक ला ज्वना तःखा छेँ नं तये यंकल । थुजागु
 उदाहरण जिके मेगु नं निगू प्यंगू बांलाक हे लुमंगु दु ।

थ्व हालसालया खँ खः । लंकाय् तस्सकं ग्यानपुसे च्वंक
 घाराघुरू जुल । गन भिक्षुपिनिगु बल दु, अन हे भिक्षु पर-
 म्परा न्हंका छ्वयेगु ताःतुना न्हूगु भिक्षुपिनिगु सम्प्रदाय छगू
 पिहां वल । इपि लेँ जुइ बले साप शान्त-दान्त जू । मिखा
 गनं हे तापाक छको हे व्वइगु मखु । इमिगु थुजागु
 शील स्वभाव खना लंकाया बौद्धपिं तस्सकं हे प्रभा-
 बित जुल । इमित ला मानो अरहन्तपिं हे दर्शन लाःथें
 जुल । साप माने-मिने यात । हानं थःपिसं ह्यापा माने याना
 तःपिं भिक्षुपिनिगु निन्दा नं याना हल । भिक्षु घयापि थय्
 जुइ माःका, गुलि शान्त-दान्त ! गुलि ध्यानी !! ह्याते
 जपमाः !!! घका नं घया हल । इमिगु निकाययात
 'तापस निकाय' धाइ । लिपा भिक्षुपिसं छह्य मनु इमिगु
 निकाये छ्वया बिल । व इमि हे हितैषीथें जुल । इमिगु
 सम्प्रदाये भिक्षु नं जुल । बलुँ बलुँ इमिगु धुकू-पिकू व
 हलू-पालु हे सीकल । महान षडयन्त्रया व्यापार खंकल ।
 अले व मनुखं इमिगु आगँद्यो हे उला विल । इमिगु ग्वःसा
 फुकं स्यन । वास्तवे अन ला भिक्षु मखु, छम्ह छम्ह दत्तले

षडयन्त्रकारोत घका खः । आः भिक्षुपिनिगु सम्मान ह्या-
पाथे तु जूगु न्यने दु ।

थन सारनाथे हरेक देशयापि मनूत वड-वनी चवनीथे
उगु थुगु देशया भिक्षुपि नं दु । सिंहली, बर्मी, च इनिज,
नेपाली, तिब्बती, भारती भिक्षुपि थुलि सा न्हाबले हे वास
थानाच्वंगु दु । उकि भारत सरकार पाखे चरपुरुष (सी.
आई. डी.) छवया हया बरोबर बिचाः नं याकेहः । चर-
पुरुष मबले विद्यार्थी जुया वःसा, गबले यात्री जुया वड,
गबले ला बौद्ध-धर्म प्रेमी जुया अने अनेगु प्रदन नं याः
वड । छन्हु ला चरपुरुषया अफिसर हे बया फुकसिगु नां
चवया यंकन । छायाघाःसा भारते चीनं भिक्षु भेषं कम्यूनि-
जम् प्रचारार्थं वया चंगु दु हे ! उकि भारत सरकारं
म्हासुगु वसते साप मिखा तया च्वंगु दु ।

थव २९ अप्रैल १९५३ या खं खः । जि सारनाथं नेपाः
वना चवना । रक्सौल होटेले बायचवना । घंसं व पत्ति न्याना
चवने मफुत । ले पासा जुया वःमह छम्ह नेपाली विद्यार्थी
थन अने फड मखुत नु, शहरे चाह्यु बने घका घाल । जि
नुं घया । सरासर वना । पासा छथाय् पसले दुहाँ वन ।
जि याकःचा छथाय् इरुथिरु जुयाचवना । बहनीसिया ११
बजे जुलं मयात । छम्ह मनू वया जिके न्यन- 'छ सु ?'
'जि बौद्ध भिक्षु'- जि घया । थन छाया घका न्यबले नेपाः
वनेत वया चवनागु घया । तर वं हानं न्यन- 'छ चीनयाम्ह
ला कि जापानयाम्ह ? जि घया- 'जि जापानयाम्ह नं मखु,
चीनयाम्ह नं मखु । 'गनयाम्ह ले ?- हानं न्यन । 'नेपाः-

याम्ह'— जि हानं घया । जिगु सले भतिचा दृढता वल । वं
जिगु ल्लाः ज्वन । हानं घाल - 'जि सो. आई. डी. खः ।
जित छि भिक्षु भेष कया चाह्यू वःम्ह घयागु शंका दु ।'
जि अले गन यके मास्ते वः, गन यंके मा गु खः यंकि घया।
वं हानं न्यन—'छं सुं थन म्हस्युपि दु ला मदु ? अले जि व हे
पासाया थाय् यंका बिया । पासां साछि बिल— नेपाःयाम्ह
खः, थ्व यात जि म्हस्यू । अले जित तोतल ।

जित त्वमन । अबले वयाके हे नं छंत गय् सो. आई.
डी. घका विश्वास याये घाये माःगु खः । कारण सुनां स्य,
अथे हे जि सी. आई. डी. घया गल्लो व्वना यंका लुटे
याःसा छु याये ? मनूत गुजापि दु ! गुजापि दु !! खः लुं
लनेगु सच्छिको, मनू लनेगु छको घाइ ! तर ह्लापां लनेगु
गय् ? ह्लापां छको लने न्ह्यो हे थःत बरवाद याना वीगुलि
गय् बचे जुइ ? अले ला जित बरोवर थ्व हे समस्या न्ह्योने
च्चं वइगु— मनू म्हसीकेगु गय् ?

जित तकोमछि हे सी. आई. डीं. ज्वने धुं कल । निगूगु
महायुद्ध जुया च्वं वले छको जापानी घका नं ज्वने धुं कल
उखुनु चीनयाम्ह घका ज्वन । जि थुइका काये हे मफु,
भारत सरकारं चीन नाप घनिष्ट मित्रताया सम्बन्ध स्थापना
याना घका घोषणा याना नं थपायसकं अविश्वास व शंका
छाय् ! नेपाल इलाकाय नं सकभनं भारतीय सी. आई. डी.
छाय् ? शायद थ्व नं मनू म्हसीके मफुथें देशया हे विचार-
धारा म्हसीके मफया ला ?

छद्म पालि साहित्य च्चना च्चना बले मनू म्हसीकेगु
 उपाय बुद्ध कना विज्यागु लुयावल । बुद्ध भगवानयागु थ्व
 उपदेशया प्रभाब जित कम लात घाये मज्यू । खयेत ला थन
 सुमनू दोष मरुपि दइ ? यक्व गुण दया नं छगू न छगू
 अजागु दोष दुपि दइ, गुपित म्ह छम्हं लुसां न्हाय् छपु
 सियागु घयागु खं पायछि जुइक मिले ज वं । हानं थन सुं
 थने मरुपि मनू नं दइ मखु । अयनं भिपि मनूत घाये बहःपि
 लुइके साप थाकु । थ्व उपाय थन मनू म्हसीकेगु मतलब
 भिम्ह घका च्चनां मभिम्ह दुष्टम्ह लात, दाता घका च्चनां
 लाकू-हिकू ताइम्ह लात आदि घाये म्वाय्केत खः । थुकथं थ्व
 प्यंगु उपाये दुने मनू म्हसीकेगु गय ? या लिसः दु । ब हे थन
 संक्षिप्त कथानक नापं उध्दरण याये-

'भगवान बुद्ध श्रावस्ती पूर्वारामे चंक्रमण याना
 विज्याना च्चन । संध्याया समय खः । कोशलया जुजु प्रसेन-
 जितं बुद्धयाथाय वल, नमस्कार याना छखे फंतुत । व हे ले
 थ्व थ्व साधु सन्यासीपि नं वल । गुलिसियां लुसि तहाकः,
 गुलिसियां म्ह छम्हं खरानीं दूला तल, गुलि द्योथे शान्तपि,
 गुलि नांगापि निगन्थत । थुपि खनेवं कोशल जुजु इमित नं
 नमस्कार यात । अले थुपि भति तापाक वनेवं काशल जुजुं
 बुद्धय के न्यन- 'भन्ते, नकतिनि थनं वंपि नं संसारया अर-
 हन्तपि मध्ये दुने लाःपि खः ला ?' बुद्ध कामवासनाय् भुने
 जुया च्चपि, मचाखाचाया जाले वयंपिसं अरहन्तपि खः मखु
 म्हसीके थाकुगु कने धुंका मनू म्हसीकेगु थ्व उपाय कना
 विज्यात-

‘महाराज, मनू म्हसीकेगु प्यपु लँपु दु-

‘(१) संवासेन खो महाराज सीलं वेदितब्बं- अर्थात्- महाराज! नाप च्वना आश्रय याना स्वसा जक सु मनूया शील स्वभाव गय् ? व गुलि भि घयागु ह्यसीके फइ । थन आश्रयया मतलव घौछि जुइ मख्, दँ दँया आश्रय जुइ। अऊ बुद्धि नं दयेकेमाः । अर्थात् मभिगु व भिगुया विवेचना शक्ति थ.के दुम्ह जुइमाः ।

(२) संवोहारेन खो महाराज सोचेय्यं वेदितब्बं- अर्थात्-महाराज ! व्यवहारं हे मनूया इमानदारी व पवित्रता सीके फइ । थन नं घौछिया व्यवहारं, विना ध्यान पूर्वकं व विना ज्ञानं सम्भव मदु ।

(३) आपदासु खो महाराज धामो वेदितब्बो- अर्थात्- महाराज ! विपत्ति जुइगु अवस्थाय् हे सुं मनूया स्थिरता सीके फइ । थव नं छको निको मख्, बुद्धि मदुपिसं नं मख् ।

(४) साकच्छाय खो महाराज पञ्जा वेदितब्बो-अर्थात्- महाराज ! खँ ह्लाना स्वया हे जक वयागु प्रज्ञायात सीके फइ, व नं छको निको जकमख्, बुद्धि मदुपिसं जक नं मख् ।

थन भगवान बुद्धं मनू म्हसीकेगु प्यंगू उपाय आज्ञा जुया विज्यात । आश्रयं शील-स्वभाव वा चाल-चलन, व्यवहारं इमान्दारी, विपत्ति अवस्थां स्थिरता, खँ ह्लाना ज्ञानयात लना स्वयेगु स्यना विज्यात ।

बुद्धं थव उपाय आज्ञा जुइवं कोशल जुजुं थःगु भूल स्वीकार यात । अले रहस्य नं प्रकट याना घाल- ‘भन्ते !

थुपि शीलवानपि मखु । जि हे तोता तथापि चरपुरुषत खः,
 थुपि देश विदेशया स्थिति सीका जित कंबडपि खः । आः
 थुपि छं थ्यनेवं मोल्हुया कामभोगे लिप्त जुडपि खः । छल-
 पोल ठीक जुडक आज्ञा जुया विज्यात ।

अले भगवान बुद्धं हानं थ्व आज्ञा जुल-

न वण्णरूपेन नरो सुजानो
 न विस्ससे इत्तर दस्सनेन
 सुसञ्जतान हि व्यञ्जनेन
 असञ्जता लोक मिमं चरन्ति ।
 पतिरूपको मत्तिका कुण्डलोक
 लोहट्ठमांसो व सुवण्ण छण्णा
 चरन्ति एके परिवार छण्णा
 अन्तो असुद्धा बहि सोभ माना ।

अर्थात्- पिनेयागु रूप रंगं मनू बांलाक म्हसीके फइ
 मखु, खने मात्रं नं मनूत्तयेत विश्वास याये मज्यू, साप संयमी
 व शीलवानथे पहयाना नं लोके दुष्टपि विचरण यानाच्चनी।
 नकलिगु चाःयागु चाःचाथे, नयागु लुसिया तःगु तिसाथे
 गुलि गुलि परिवारपि मुका दुने अशुद्ध जुया नं पिने साप
 बांलाका भि मनू जुया जुइ ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-८, अङ्क-११-१२ (सितम्बर, अक्टोबर १९५५)

बुद्ध-सन्देश

थौकन्हे प्रायः मनूतयेगु पाखें न्यने दु अथवा नवयुवक-
तयेसं घया च्वं, 'थौया युगे धर्मया आवश्यकता मदु ।' थ्व
कथने दुने थ्व विश्वास सुला च्वंगु दु वा धारणां हा कया
च्वंगु दु 'धर्म केवल परलोके जक सुख सीग्या साधन, वर्त-
मान जीवनया निति मखु ।' तर सुं व्यक्ति बौद्ध-धर्म
बांलाक अध्ययन यात धाःसा वं थुइका काये फइ, वास्तवे
बौद्ध-धर्म घयागु छु? बौद्ध-धर्म केवल परलोक हितार्थ
मखु, थुगु लोक वा वर्तमान जीवन हितार्थ निति नं खः ।
बौद्ध-धर्म सांदृष्टिक व अकालिक खः अर्थात् थ्व हे जन्मे
फल बीगु खः । आपालं लिपा फल बीगु मखु ।

मनुष्य जावने सुखी जूइगुया लागी तथागतं छु सन्देश
विया विज्यात व थन संक्षिप्तं वी त्यना ।

छह्य सेठ दु। वया नां खः, व्याघ्रपद्म । वया छन्हु जीव-
नया अशान्ति खना उदास जूया तथागतया थाय् वना न्यन-
'भन्ते, मन्नूत आपालं दान पुण्य याना च्वं, उपासना याना
च्वं, अय्नं आपाःसित गय् शान्ति मदुगु ?'

शान्ति-नायक बुद्धं अबले आज्ञा जुया विज्यागु दु, 'प्यंगू थुजागु वस्तु दु, गुरु दुगु मनुष्य जीवन सुखी जुइ वा मनुष्य जिवन सुखी जुइया निति प्यता खँया अनिवायं जू ।'

- (१) उत्थान सम्पदा- उत्साह वा प्रथक परिश्रम ।
- (२) आरक्ख सम्पदा- कमाय याना तयागु घनया रक्षा ।
- (४) कल्याण मित्तता- सज्जनपिनि सत्संग यायेगु ।
- (४) समानता- सकलें समभाव खनेगु व आय अनुसार खर्च याये सयकेगु ।

थव प्यंगू सम्पदाया भति विस्तृत तात्पर्य थन उल्लेख याये । तर थुकिया महत्ता छर्लङ्ग अबले खनी गबले मनुष्य जीवनया प्यंगू मुख्य सुखं भीपि परिचित जुइ ।

- (१) अति सुख- आवश्यक फुक वस्तुत थःके दयेका च्वनेगु ।
- (२) भोग सुख- कमाय यानागु घनया इच्छानुसार भोग यायेगु ।
- (३) अनण सुख- ऋणी मजुइका च्वनेगु ।
- (४) अनवज्ज सुख- निर्दोष जीवन ।

उत्थान-सम्पदा

आवश्यक वस्तु थःके दयेकेत परिश्रम बिना सम्भव मदु । कारण देव व ब्यू वइ मखु । उकि व्यक्ति उत्साही जुइमा । उत्साही व्यक्तिया अभिलाषा हे जक पुरे जुइ,

हतोत्साहीया जुइ मखु । सुं व्यवित छुं ज्या याइ, अबले
बाधा वया पं वइ, खः गुगुं थुजागु बाधा नं मदुगु मखु,
गुगु बाधां भीत अनिच्छापूर्वक लिचले माली । तर प्रायः
बाधाय् दुने हे सफलता दइगु जुया गुम्ह व्यवित न्होने पना
चवं वइगु पंगल यात मदयेका वा दवे याना ज्या याना
यंकी वं हे सफलता प्राप्त याना काइ । वयात हे 'अत्थि
सुख' दु । परिश्रम विना आवश्यकता पूर्ति असम्भव, उकि
मानव जीवनयात आवश्यक वस्तु थःके दयेका च्वनेगु 'अत्थि
सुख' खःसा व सुख उत्थान सम्पदाय् निर्भरजू । सुयाके
'उत्थान सम्पदा' गुण दइ मखु, वयात माःगु वस्तु दइ मखु,
अले वयागु अन्तरात्मायात शान्ति अर्थात् आध्यात्मिक सुख
दइ मखु । तथागतं भिक्षुपित घया विज्यात— 'यदि भिक्षुपि
चरित्रवान जुया च्वने माःसा अमि लागी प्यंगू चीजया आव-
श्यक दुः—

- (१) चीवर— वस्त्र
- (२) पिण्डपात्र— आहार
- (३) सेनासन— निवास स्थान
- (४) गिलान पच्चय— त्वय् जुइबले वासः

थ्व प्यंगूया अभावे बुद्धया दृष्टी भिक्षु जीवन नं दुष्कर
व सफलमय जुइ मखु । थ्व हे खँ मेपिनि लागी नं खः ।
जन्म जुसें निसें मानव जीवनयात नयेगु नसा, त्वनेगु त्वँसा,
पुनेगु वसः व च्वनेगु आवास माः । अले जीवने प्रकृति व

आहारया असंतुलनं पिहाँ वड्गु पीडा रोगं मुक्त जुइत बासः
मदयेकं मगाः ।

आरक्षा सम्पदा

भीसं परिश्रम याना छुं संग्रह याइ, व भविष्यया निति
नं वचे याना तयेमाः, उकि वया आरक्षा यायेमाः । छखे
मानव जीवनयात माःवले माःगु वस्तु प्रकृति तुरन्त मव्यू,
उकि भविष्यया आवश्यकतापाखे लक्ष्य याना प्रकृति वांलाक
बी वले कया सञ्चय यायगु आवश्यकता दत, मेखें मानव-
याके न्ह्यादले थःगु आवश्यकता पूति यायेगु क्षमता मदु,
उकि नं सञ्चय याये माल, आरक्षा याये माल । बक्स, ताः,
खापा, चुकू धुकू थ्व हे आवश्यकता वचे यायेत गोगु ग्वः
साया आविष्कार खः । खः, थुकी पारस्परिक अभिश्वासया
भाव नं सन्निहित जुया च्वंगु दु । अन्न खुंतयेत ला तालं
जक ग्वया तया नं मगाः, लुखाया व ऊयाःया खापा नं
बल्लाक तिना तयेमाः । अयनं नाप सम्पत्तिया रक्षा मजू,
खुया यंका च्वं । डाका लगे जू । एले सरकार पुलिस
विभाग दयेका तल । अन्यथा भोग सुख हरण जुइगु त्रास दु ।
उकि पुलिस विभाग अधिकृत भोग सुख सुरक्षाय खः ।
मानव दृष्टिकोण परिष्कृत जूल । वं खुइगु हे जक 'भोग
सुख' या अपहरण मखू, अपितु परिश्रमं प्राप्तगु घनया थमं
भोग मयायेगु वा मयाकेगु नं अपहरणथें खः । छायाकि 'भोग
सुख' यात व सुचुका तइ, लिपा उकिया आवश्यकता अपो
दयेव अर्थात् 'भोग सुख' या निति मनूत छटपटे जुइव वं

पिकाइ, उकि थःगु 'भोग सुख' या वृद्धि याइ । अले थौंक्न्हे ला सरकार आमदानी कर (Income Tax) काइ धका नं सुचुकाः तः । तथागतया दृष्टो 'भोग सुख' अनुभव यायंगु जूसा व प्रयोगं कायेणु स्वयेमाः, अन्यथा वया परिश्रम व्यर्थ खः, वयागु धन खुसिवाः वया चुइकः यंकी, मि नया फुइ, अपहरण जुइ, सरकारं काइ, अले 'भोग सुख' या सार्थकता नं तंका च्वने माली ।

कल्याण मित्रता

धमं मचाय्क थःगु 'भोग सुख' उखे नं मला, थुके नं मला जुइक जुइक फुइगुलि वचे यायेत्त वा परिश्रमया फल-या रक्षाया नितिं भिपिनिगु सत्संगं नं माः । अन्यथा वयागु जीवन सुखमय जुइ मखु । संगृहीत धनं नं व्यर्थ व्यय जुया वनी । अरु ऋणीगु नितिं थुकिया तात्पर्यं थुलि तं विस्तृत या वनेमाः कि भीसं जातीय प्रथा मध्ये अजागु प्रथा समेतं तोतेमाः, गुकि भीत ऋणी याना वी । केवल भीगु ऋणीया कारण आश्रयया फल जक मखु, जातीय प्रथात नं खः । काय् म्हाय्या व्याहाबले, गुठी पूजाय् नं भीसं थःगु 'भोग सुख' प्रति अन्यायं हास हइ, अरु ऋणी नं जुइ । प्वाः जायकेया नितिं ऋणी जुइगु मेगु हे खँ, विधि व्यवहारं जुइगु मेगु हे खँ । यःगु कथं थजु ऋणी जीवने सुख महु । ऋणे भय, त्रास दु, अले दु चिन्ता ! उकि तथागतया दृष्टो साहुं मक्यं-का च्वनेगु नं जीवनया छगू सुख खः ।

समानता

यत्न समानताया अर्थ निगू दु। सकसित समभाव खनेग, त्तःधं चीधया भेदमाव मदयेका चवनेगु 'समानता' या शाब्दिक अर्थ खः। तर यत्न समानता अर्थ अनुगत मिले जुइक घयःथें जाःगु खः अर्थात् आमदानी अनुसार खर्च यायेगु। आमदानीयात ल्वेक खर्च यायेगुली गन सुख दु, अन हे खर्चपात अनुरूप आमदानी मदइबले दुःख दु। उकि ला आय न्यातका जूना व्यय भिका याइगु। थ्व दुःख अर्थात् इच्छा पूर्ति मजुइव जुइगु असन्तोष सुख प्रति क्षणिक दबाव हया विजय जूगु खःसां अततोगत्वा उकि ला ऊजक हे दुःख जुइ; कारण उकि ऋणया बोझ वइ। बले व ऋण दुःख मुक्त जुइ ला 'उत्थान सम्पदा' गुण हे थके अपो दयेके माल। उकि ह्यापा दुःख जुइका सुख जुइगु लिपा प्रयत्न यायेगु सित्रे दुःख जुइ न्ह्या हे यायेगु उत्तम। थल जायेकेत छुं तये न्ह्या ज्वः मज्व ह्यापां स्वयेगु बुद्धिमत्ताया चि खः। थ्व बुद्धिमत्तायात ज्यां समाजिक मान्यता छखें महु वरोवरथें हे जुया च्वंगु दु। भले ला मनुख समाजया न्ह्योने थःगु वर्तमान प्राथिक स्थिति न्ह्योने तयेगु अपमान जनकथें चवनीगु। थ्वया तात्पर्य पूर्णतः आय स्वया व्ययया सिद्धान्ते चवनेगु कोरा निर्देश मखु। कारण गुगु देशे आमदानी पर्याप्त हे मजू, गन ज्या हे महु अन अर्थे सिना वनेगु वांजाः मजू। धापूया तात्पर्य 'उत्थान सम्पदा' या महत्ता सम्म कयना च्वंगु

खः । कारण 'उत्थान सम्पदा' गुण मनुष्याके मदइ बले वयागु आर्थिक स्थिति नं बांमलाइवले अन भ्रष्टाचार, घूस प्रथाया वृद्धि जुया वनी । अले गन भ्रष्टाचार, घुस खोरी जावन बिटे यये मानो, अन वयागु निर्दोषमय मज्जु जीवन वयात दुःख बिषा चवनी, खाखा तथाना चवनी । पर्याप्त आय मदइवले छुं न छुं उपाजन माः वनेमाः, इले हे जक अनवज्ज सुख प्रथित् निर्दोष जावनया सुख दइ । थुकथं थव प्यंगू सम्पदा छगू मेगूया पूरक खः । उकिं छगू सम्पदा जीवने मत कि वयात दइगु प्यंगू प्रकारया सुख मध्ये छगू न छगुलि व वंचित जुया चवने माली ।

उपरोक्त खँ मनुष्य जीवन सुखमय यायेया लागी गुलि उपयोगी जू, नापं थव उदेशया निर्देश थव वर्तमान जीवन नाप कि मृत्युं लिपाया स्थिति नाप स्पष्ट जू । थुकि हे सी दु, बौद्ध-धर्म पूर्ण रूप थव हे जन्म वा थुगु लोकया हितकारक खः । वरु खः, बौद्ध-विश्वासं थव नं धाइ, गवले वर्तमान जीवन निर्दोष सुखमय जुइ अबले परलोकया नं वयात छुं भय मदु, त्रास मदु ! अस्तु !

‘धर्मोदय’

वर्ष-११, अङ्क-४ (फरवरी, १९५०)

बौद्ध धर्मया छुं विशेषता

थनि २५४६ दँ ह्लापा वाराणसीया लिक्क बर्तमान सारनाथे तथागत धर्मचक्र-प्रवर्तन याना विज्यात । अनं लिपा वझपोलया थ्व प्रगतिशाल धर्मचक्र भारतं पिने लंका, बर्मा, स्याम, काम्बोडिया, लाओस, जापान, चीन, तिब्बत, नेपाल आदि देशे तक नं थ्यन । अनं नं उखे उकिया प्रगति जुजुं वन । काल न्तरे बौद्ध धर्म भारत लोप जुल घयां अत्युक्ति ज्वी मखु । आ हानं थुकिया नवजागरण जुया वया च्वन । यथे छाय ? बौद्धधर्मया मुख्य सिद्धान्त छु ? थुकिया मुख्य विशेषता छु ? आ थन थुगु हे प्रश्नया बारे विचार याय त्यना ।

बौद्ध धर्म सिद्धान्त मानव समाजय् व्याप्त जुया च्वंगु कलंकयात हां निसें लिना वांछ्वेत खः । मानव समाजया भयंकर कलंक अन्धविश्वास व कट्टरपन खः । बुद्धकालीन भारतीय समाजपाखे मिखा व्वयेवले भीसं अनुमान याये फु कि अबलेया समाजय् अन्धविश्वास व कट्टरपनया साम्राज्य जुया च्वन घयागु । ईश्वरया नामे प्राणी हिंसा बलिपूजा आदि प्रथा थौं तक नं चले जुया वया च्वन तिनि । थो

त्योमत्यो, जातिभेद थौं तक नं ल्पों दनि गुगु कि मानव समाजय् महान कनक ज्ञया च्वन । गनं गनं जातिभेद मदु-सानं तःधं चोध, तःमि-चीमिया भेद याना एकता मदया च्वन ।

शान्तिनायक गौतम बुध्द न्हूगु युग संस्थापक खः । बुध्दकाले ला छु अनं लिपा थौं तक नं समाजय् छगू वग मेगुयात कोत्यलंगु पाशविक कुप्रवृत्ति दनि । थौं कन्हे ला छगू राष्ट्रं मेगु राष्ट्र हजम यायेत पला न्ह्याका च्वन । थुगु प्रकारया दानवी लीला नष्ट यायेत तथागतं जबरदस्त आन्शालन याना समाजय् उथल-पुथल मचे याना बिज्यात ।

(१) बुध्दया प्रथम घोषणा खः- “मानवया विचे छुं हे भेदभाव मदु । सकलें समान खः । जन्मं न सुं नीच खः न उच्च । ज्यां हे नीच व ऊच्च ज्वी ।” घया बिज्यागु नं दुः-

न जच्चा वसलो होति न जच्चा होति ब्राह्मणो
कम्मना वसलो होति कम्मना होति ब्राह्मणो ।

(२) निगूगु घोषणा खः- ‘जीवनयात मुक्ति बीपि मेपि सुं मदु’ सुयागुं भरोसाय् वनेगु वा विश्वास यायेगु व्यर्थ खः । थःम्ह नाथ थःहे खः । घया बिज्यागु नं दु- “अत्ताहि अत्तनो नाथो कोहि नाथो परोसिया ।” यदि सुं व्यक्ति पाप कर्म अशुध्द जुल घासा स्वयं सुधार याये फु । मेपि सुनानं शुध्दि याये मफु । घया बिज्यागु दु- “सुध्दि असुध्दि पच्चत्तं नाञ्जमञ्जं विसोधये ।”

(३) स्वंगु घंषणा खः- "भाग्य थःगु ह्लाती हे खः, न्हागु ज्वीगु कर्मया फलं हे खः, अर्थात् सुं दुःखी वा नीच व गरीव जुल घायेवं व कर्मया फलं समकं जुया सुं क च्वने मज्जू कि छुयाय कर्म हे मडु जिगु कपाले च्वया हःगु हे मडु घका । स्वयं प्रयत्न व उत्साह याये माः । प्रयत्न यायेव भाग्ये मडु घयागु छुं न दइ मखु । मखुसा भाग्ययात जक न्हावलें द ष बिया च्वन घासा दुःखी हे जुया च्वने माली ।"

(४) प्यंगु घंषणा खः- छुं हे सफू स्वतः प्रमाण माने यायेमज्जू घन्यथा बुद्धि व अनुभवया प्रामाणिकता मदया वनी । उलिजक मखु सुनानं छुं घाल घायेव वा उपदेश वियेव बिना विचा मयासे वं धागु खँ सत्य खः घका माने याये मते चाहे व आजु तापा वाच्यापिनिगु पालंनिसें हे चले जुया वया च्वगु थज्वीमा । अर्थात् स्वतत्र चित्तनं ज्या कायेगु स्वयंमाः ।

(५) मार्गं प्रदर्शकं गौतम बुद्ध- शान्तिनायकं बुद्धं सुयागुं दुःखया अन्तया निति जिम्मेदारी कया विमज्जा । वसपोल घया विज्यागु दु सुयातं जि लपु ज्वना निर्वारणं थयंका वी मफु । केवल लं जक क्यने फु- "तुम्हेहि किच्चं आतप्पं अक्खातारो तथागता" अर्थात् ज्या ला थयंथम्हं हे य ये माः । तथागत ला मार्गं प्रदर्शकं मात्र खः । वसपोलं थये नं आज्ञा जुया विज्यागु दु कि मभिगु लं वन घासा मखु थ य ला वनी भिगु लं वन घासा भि थाय ला वनी ।

(६) बौद्ध धर्म अंधविश्वासया निति बिलकूल थाय मडु न ईश्वरयात हे, न आत्मायात थ य् दु । गौतम बुद्धं ज्ञानमार्गे जोड विया विज्यात सिवेनं कि भक्तिमार्गे । वस पालं थुलि सम्म नं घया विज्यात कि नाव पार तरे ज्वीत जक खः उपकार यात घका पाछाया ज्वीत मखु, अतः धर्म आचरण यायेया निति खः न कि क्वातुक ज्वना च्वनेत । घया विज्यागु नं दु- “कुल्लुपमं वो भिक्खवे धम्मं देसेमि, अत्थरणत्थाय नो गहणत्थाय ।”

थौ धर्म छगू प्रथाया रूपे, वा परम्पराया रूपे माने याना च्वंगुलि नाना प्रकारया कलह पिहाँ वया च्वन । अकिं थौ भीत अजागु धर्म मागु मडु । गुकि बुद्धिया स्वतन्त्रतायात सत्यया लय् न्ह्याके यंकइ । थौया युगयात बौद्ध विचारया अत्यावश्यकता दु, गुकि कि समाजय् शान्ति स्थापित ज्वी फइ ।

‘धर्मोदय’

वर्ष-११, अङ्क-७ (मई, १९५८)

लेखकका प्रकाशित पुस्तकहरू

- १) नेपालको इतिहासमा कलंकित घटना
- २) भिक्षु धर्मालोक महास्थविर
- ३) बौद्ध जगतका स्मरणीय व्यक्तिहरू (प्रथम भाग)
- ४) बाबासाहेब डा. अम्बेडकर
- ५) अनागारिका धम्मावती
- ६) 'पियदस्सि' पं. जवाहरलाल नेहरू
- ७) भिक्खुत्रयी
- ८) भिक्षु ऊ चन्द्रमणि महास्थविर
- ९) महान् उपन्यासकार प्रेमचन्द
- १०) जीवन्मयात्रा मे दर्शनिक दृष्टियाँ (प्रस्तुति)
- ११) बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा
- १२) ममू महसीकेगु गय ? (लेख संग्रह)

Dhamma.Digital

मुद्रक : शारदा प्रिन्टिङ्ग प्रेस, धर्मपथ, काठमाडौं । फोन : २२२५२७